

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:14

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2004-2007
seurantaraportti (maaliskuu 2006)

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Helsinki 2006

Tiivistelmä

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2004-2007 seurantaraportti (maaliskuu 2006). Helsinki, 2006.
56 s. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus)
ISSN 1236-2115; 2006:14) ISBN 952-00-1960-X (PDF)

Valtioneuvosto antoi periaatepäätöksen naisten ja miesten välistä tasa-arvoa koskevasta hallituksen tasa-arvo-ohjelmasta 16.12.2004. Päätöksen mukaisesti sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus asetti 21.4.2005 ministeriöiden yhteisen tasa-arvo-ohjelmatyöryhmän, jonka tehtäviin kuuluu tasa-arvo-ohjelman seuranta sekä valtavirtaistamisen kehittäminen ja laajentaminen koko valtionhallintoon. Työryhmä on maaliskuussa 2006 kerännyt ohjelman toteutumisesta väliaikatiedot, joiden perusteella seurantaraportti on laadittu. Seurantatietojen perusteella kaikissa tasa-arvo-ohjelman tavoitteissa on aloitettu toimenpiteitä ja osa on jo valmistunut. Tasa-arvo-ohjelman laajimpia toimenpidekokonaisuuksia ovat työelämän tasa-arvon kehittäminen, valtionhallinnon toimien valtavirtaistaminen ja naisiin kohdistuvan sekä lähisuhdeväkivallan vähentäminen.

Avainsanat: tasa-arvo, sukupuoli, valta, media, palkkaerot, naistutkimus, segregatio, työelämä, työn ja perheen yhteensovittaminen, valtavirtaistaminen, naisiin kohdistuva väkivalta

Sammandrag

Regeringens jämställdhetsprogram 2004–2007 – uppföljningsrapport (mars 2006). Helsinki, 2006. 56 s. (Social- och hälsovårdsministeriets rapporter ISSN 1236-2115; 2006:14)
ISBN 952-00-1960-X (PDF)

Statsrådet fattade 16.12.2004 ett principbeslut om regeringens jämställdhetsprogram i fråga om jämställdhet mellan kvinnor och män. I enlighet med beslutet tillsatte social- och hälsovårdsministeriet 21.4.2005 en gemensam arbetsgrupp för jämställdhetsprogrammet vars uppgifter består av att följa upp jämställdhetsprogrammet och utveckla och utsträcka integreringen av ett jämställdhetsperspektiv till hela statsförvaltningen. Arbetsgruppen har under mars 2006 samlat in interimistiska uppgifter utifrån vilka man har utarbetat uppföljningsrapporten. Alla åtgärder i programmet har inletts. Mer omfattande helheter med åtgärder inom jämställdhetsprogrammet är utvecklande av jämställdhet i arbetslivet, integrering av ett jämställdhetsperspektiv i statsförvaltningens åtgärder och minskning av våldet mot kvinnor och i parrelationen.

Nyckelord: jämställdhet, kön, makt, media, löneskillnader, kvinnoforskning, segregation, arbetsliv, förenande av arbete och familjeansvar, jämställdhetsperspektiv, våld mot kvinnor

Summary

Government Action Plan for Gender Equality 2004 – 2007 – Follow-up Report (March 2006). Helsinki, 2006. 56 pp. (Reports of the Ministry of Social Affairs and Health ISSN 1236-2115; 2006:14) ISBN 952-00-1960-X (PDF)

The Government issued a Resolution on the Government Action Plan for Gender Equality on 16 December 2004. Accordingly, the Ministry of Social Affairs and Health set up on 21 April 2005 the Government ministries' joint working group on the Action Plan for Gender Equality with the task of monitoring its implementation, as well as developing mainstreaming and extending it to the entire state administration. In March 2006 the working group compiled interim information on the implementation of the Action Plan, and the follow-up report has been drawn up based on that information. All measures linked to the Action Plan have been initiated. The most extensive complexes of measures are development of gender equality in working life, mainstreaming of measures undertaken within the state administration, and reduction of violence against women and of intimate partner violence.

Key words: gender, gender equality, mainstreaming, media, power, reconciliation of work and family life, segregation, violence against women, wage differentials, women's studies, working life

Sisällysluettelo

1 OHJELMAN TOTEUTTAMINEN 2004-2006	6
1.1 Ohjelman tausta ja käsittelyvaiheet	6
1.2 Hallituksen tasa-arvo-ohjelmatyöryhmä.....	6
2 TASA-ARVOLAIN UUDISTAMINEN.....	7
3 TASA-ARVO TYÖELÄMÄSSÄ	8
3.1 Työpaikkojen tasa-arvosuunnittelua vahvistetaan	8
3.2 Työllisyysasteen nostaminen ja työttömyyden vähentäminen.....	8
3.3 Määräaikaisten palvelussuhteiden vakinaistaminen	10
3.4 Naisten ja miesten palkkaerojen pienentäminen.....	14
3.5 Työelämän ja perhe-elämän yhteensovittamisen tukeminen	15
3.6 Perhevapaista aiheutuvien työnantajakustannusten tasaaminen	17
3.7 Naisyrityksyyden tukeminen.....	18
4 NAISTEN MÄÄRÄN LISÄÄMINEN TALOUDELLISESSA JA POLIITTISESSA PÄÄTÖKSENTEOSSA.....	21
5 NAISIIN KOHDISTUVAN VÄKIVALLAN VÄHENTÄMINEN JA PROSTITUUTION SEKÄ NAISKAUPAN EHKÄISY	25
5.1 Yleiset toimintalinjat naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisessä.....	25
5.2 Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa vähentäviä erityishankkeita kunnissa	27
5.3 Naisiin kohdistuvan ja lähisuhdeväkivallan vastaisen työn koordinointi	28
6 VARHAISKASVATUKSEN, ESIOPETUKSEN JA KOULUTUKSEN KEHITTÄMINEN.....	29
6.1 Päivähoidon, varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kehittäminen	29
6.2 Segregaation lieventäminen koulutuksessa	29
7 TASA-ARVON EDISTÄMINEN KULTTUURI-, LIIKUNTA- JA NUORISOPOLITIIKASSA ...	30
7.1 Kulttuuri- ja taidepolitiikka	30
7.2 Liikuntapolitiikka	30
7.3 Nuorisopolitiikka	31
8 MEDIA JA TASA-ARVO	32
9 TASA-ARVO TERVEYSPOLITIIKASSA.....	32
10 NAISTUTKIMUKSEN TUKEMINEN JA TASA-ARVOTIEDON KOORDINOINTI.....	33
11 MIEHET JA TASA-ARVO	34
12 VALTAVIRTAISTAMINEN JA TASA-ARVON EDISTÄMINEN VALTIONHALLINNOSSA	35
12.1 Sukupuolten välisen tasa-arvon valtavirtaistamisen toteuttaminen valtiorhallinnossa	35
12.2 Tasa-arvoasioiden resursointi ja organisointi	42
12.3 Valtiotyönantajan tasa-arvoa tukeva henkilöstöpolitiikka.....	44
13 TASA-ARVON EDISTÄMINEN ALUEELLISESSA KEHITYKSESSÄ.....	45
14 TASA-ARVOTAVOITTEET KANSAINVÄLISESSÄ JA EU-YHTEISTYÖSSÄ	46
14.1 Suomen toiminta tasa-arvon edistämiseksi Euroopan unionissa	46
14.2 Tasa-arvo- ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen kansainvälisessä yhteistyössä	48
14.3 Kehityspolitiikka.....	49
14.4 Kriisinhallinta	51
14.5 Tasa-arvo kansainvälisissä ympäristö- ja kestävä kehityksen prosesseissa.....	52
15 TASA-ARVO-OHJELMAN SEURANTA JA TARKISTAMINEN.....	53

1 OHJELMAN TOTEUTTAMINEN 2004-2006

1.1 Ohjelman tausta ja käsittelyvaiheet

Hallitus hyväksyi tasa-arvo-ohjelman valtioneuvoston periaatepäätöksellä 16.12.2004. Ohjelman lähtökohtana olivat hallitusohjelma ja siihen sisältyvät tasa-arvotavoitteet sekä YK:n neljännessä maailmankonferenssissa naisten aseman edistämiseksi hyväksytty Pekingin julistus ja toimintaohjelma. Ohjelma valmisteltiin kaikkien ministeriöiden edustajista kootussa ryhmässä. Ohjelmaluonnos lähetettiin lausuntokierrokselle eri tahoille. Saatujen kommenttien pohjalta ohjelmaluonnosta muokattiin ja se vietiin hallituksen iltakouluun.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelman seurannasta vastaa hallituksen tasa-arvo-ohjelmatyöryhmä. Työryhmä päätti, että ohjelman toteutumisen seuraamiseksi ja varmistamiseksi laaditaan seurantaraportti, joka valmistuu vuoden 2006 alkupuolella. Raportin perusteella tehdyt johtopäätökset käsitellään maaliskuussa 2006 hallituksen iltakoulussa, joka päättää tarvittavista jatko-toimista. Seurantatietojen perusteella kaikissa tasa-arvo-ohjelman tavoitteissa on käynnistetty toimenpiteitä ja osa toimenpiteistä on jo valmistunut. tai tuottanut jatkotoimia.

Loppuraportti ohjelman toteuttamisesta valmistuu keväällä 2007.

1.2 Hallituksen tasa-arvo-ohjelmatyöryhmä

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti hallituksen tasa-arvo-ohjelman mukaisesti 21.4.2005 hallituksen tasa-arvo-ohjelmatyöryhmän seuraamaan hallituksen tasa-arvo-ohjelman toimeenpanoa sekä kehittämään ja laajentamaan valtavirtaistaminen koko valtionhallintoon. Työryhmän toimikausi on 1.5.2005 - 31.1.2007.

Työryhmän puheenjohtajana toimii valtiosihteeri Leila Kostiainen sosiaali- ja terveysministeriöstä. Ministeriöt nimittivät työryhmään jäsenen ja varajäsenen (varajäsen suluissa): valtioneuvoston kansliasta vanhempi hallitussihteeri Kari Peltonen (henkilöstön kehittämispäällikkö Kirsi Valto); ulkoasiainministeriöstä kehitysyhteistyöneuvos Anna Gebremedhin (apulaisosastopäällikkö Juhani Toivonen); oikeusministeriöstä neuvotteleva virkamies Olli Muttilainen (erikoissuunnittelija Minna Piispa); sisäasiainministeriöstä valtiosihteeri Kari Salmi (aluekehitysjohtaja Kaisa-Leena Lintilä); puolustusministeriöstä ylitarkastaja Aila Helenius (henkilöstöjohtaja Pasi Lankinen); valtiovarainministeriöstä johdon asiantuntija Virpi Einola-Pekkinen (hallintojohtaja Heikki Euramo); opetusministeriöstä korkeakouluneuvos Anita Lehikoinen (suunnittelija Mikko Cortés Téllez); maa- ja metsätalousministeriöstä esittelijä Marjatta Tahvanainen (vanhempi hallitussihteeri Risto Hiltunen); liikenne- ja viestintäministeriöstä valtiosihteeri Perttu Puro (hallintojohtaja Päivi Viippola); kauppa- ja teollisuusministeriöstä teollisuusneuvos Marjukka Aarnio (vanhempi hallitussihteeri Kari Mäkinen); sosiaali- ja terveysministeriöstä osastopäällikkö Arto V. Klemola (neuvotteleva virkamies Marja-Liisa Parjanne) työministeriöstä erikoissuunnittelija Riitta Martikainen (ylitarkastaja Antti Närhinen 23.10.2005 asti, talousjohtaja Jukka Lumenko 3.1.2006 lähtien); ympäristöministeriöstä ympäristöneuvos Sauli Rouhinen (ylitarkastaja Tita Korvenoja 27.10.2005 asti; ylitarkastaja Riina Loukola 26.1.2006 alkaen). Työryhmän asiantuntijajäsenenä on johtaja Tarja Heinilä-Hannikainen ja sihteereinä erikoistutkija Päivi Yli-Pietilä sekä projektipäällikkö Hanna Onwen, kaikki sosiaali- ja terveysministeriön tasa-arvoyksiköstä.

Työryhmä aloitti työskentelynsä toukokuussa 2005. Alkuvaiheessa keskityttiin tasa-arvoasioiden hoitamisen, ohjelman seurannan ja valtavirtaistamisen organisointiin valtioneuvostossa.

HALLITUKSEN TASA-ARVO-OHJELMAAN 2004-2007 KUULUVAT TOIMENPITEET JA NIIDEN TOTEUTUMINEN

2 TASA-ARVOLAIN UUDISTAMINEN

Hallitus toteuttaa tasa-arvolain uudistamisen ja varmistaa sen toimeenpanon.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (2.01): Hallituksen esitys tasa-arvolain muuttamisesta on annettu eduskunnalle niin, että laki voi tulla voimaan vuonna 2005.

Toimenpiteet: Uusittu tasa-arvolaki tuli voimaan 1.6.2005. Se muun muassa vahvisti työpaikkojen tasa-arvosuunnitteluelvoitetta ja palkkakartoitukset tulivat pakollisiksi. Sosiaali- ja terveysministeriön ja tasa-arvovaltuutetun yhteinen tasa-arvolakiopas ilmestyi kesäkuussa 2005 painettuna esitteenä sekä verkkoversiona. Tasa-arvovaltuutetun lakia koskeva ohjeistus on myös verkossa. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi tasa-arvosuunnittelusta kolmikantaisesti valmistellun esitteen Tasa-arvosuunnittelun mitä, missä milloin.

Vastuuhenkilö: Tarja Heinilä-Hannikainen/STM.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (2.02): Tasa-arvovaltuutetun toimistolle varataan vuoden 2005 budjetissa yksi uusi virka.

Toimenpiteet: Tasa-arvovaltuutetun toimisto on saanut 2005-2006 kaksi uutta virkaa uudistetun tasa-arvolain valvontaan.

Vastuuhenkilö: Liisa Perttula/STM.

3 TASA-ARVO TYÖELÄMÄSSÄ

3.1 Työpaikkojen tasa-arvosuunnittelua vahvistetaan

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (3.11): Työpaikkojen työsuojelutarkastusten yhteydessä tarkastetaan työpaikan tasa-arvosuunnitelman olemassaolo ja kannustetaan työpaikkoja tasa-arvosuunnitteluun.

Toimenpiteet: Työsuojelutarkastuksilla on soveltuviissa tilanteissa informoitu yli 30 työntekijän työpaikoilla tasa-arvosuunnitelman laatimisvelvollisuudesta. Asia on sisällytetty myös työsuojelupiirien tulossopimukseen. Lisäksi työsuojelupiirien ja tasa-arvovaltuutetun toimiston välillä on sovittu, että tasa-arvovaltuutetun toimisto toimittaa työsuojelupiireille tasa-arvoon liittyvää esite- ym. muuta materiaalia tarkastusten yhteydessä työpaikoille jaettavaksi. Em. esite päivitetään tasa-arvolain muutoksia vastaavaksi.

Vastuuhenkilö: Jussi Murto/STM.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (3.12): Tasa-arvosuunnittelun tila julkisella sektorilla selvitetään osana tasa-arvovaltuutetun suorittamaa lainvalvontaa. Selvitys valmistuu vuoden 2005 aikana.

Toimenpiteet: Selvitys ”Tasa-arvosuunnittelu julkisella sektorilla” valmistui joulukuussa 2005. Sen mukaan julkisen sektorin työpaikoista noin joka toisella on ollut tasa-arvosuunnittelua ja työntekijöistä noin kaksi kolmesta on ollut sen piirissä. Tasa-arvosuunnittelu on ollut yleisintä valtion keskushallinnossa ja harvinaisinta kunnissa sekä terveys- ja sosiaalialan kuntayhtymissä. Selvityksen aineisto on kerätty ennen uudistetun tasa-arvolain voimaantuloa.

Vastuuhenkilö: Anne Paasikoski/Tasa-arvovaltuutetun toimisto.

3.2 Työllisyysasteen nostaminen ja työttömyyden vähentäminen

Hallituksen tavoitteena on turvata kansalaisten täysipainoinen osallistuminen työelämään, vaikuttaa työssäoloajan pidentymiseen, parantaa työn ja perhe-elämän yhteensovittamista sekä tasa-arvoa ja vahvistaa työn houkuttelevuutta.

Hallituksen talouspolitiikan tärkein tavoite on työllisyyden lisääminen vähintään 100 000 hengellä vaalikauden loppuun mennessä. Tämä ja vankan pohjan luominen hyvälle työllisyyskehitykselle myös tätä periodia seuraavina vuosina on välttämätöntä, jotta seuraavan vaalikauden loppuun mennessä voitaisiin päästä 75 prosentin työllisyysasteeseen.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (3.21): Julkisen työvoimapalvelun rakenteellisessa uudistuksessa vaikeasti työllistyvien asiakkaiden palvelut eriytetään työvoimatoimistosta ja kootaan työvoiman palvelukeskuksiin. Vaikeasti työllistyvistä työttömistä enemmistö on miehiä.

Toimenpiteet: Työvoiman palvelukeskushanketta edelsi yhteispalvelupistekokeilu. Tilastoja vaikeasti työllistyvien työllistymisestä ei ole vielä käytettävissä. Työvoiman palvelukeskuksia

ohjeistettiin tilastoinnista heinäkuussa 2005, jotta niiden asiakaskunnan sukupuolijakauma saataisiin jatkossa osaksi normaalia työhallinnon tilastotuotantoa.

Vastuuhenkilö: Natalia Härkin/TM

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (3.22): Työllisyyden politiikkaohjelmassa toteutetaan myös osaavan työvoiman saatavuuteen, työurien pidentämiseen ja työelämän kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä. Työllisyyden politiikkaohjelman keskeisissä hankkeissa otetaan sukupuolinäkökulma huomioon keväällä 2004 tehdyn suunnitelman mukaisesti.

Toimenpiteet: Työllisyysohjelman keskeinen lainsäädäntöhanke koskee työmarkkinatuen aktivointia. Tavoitteena on pitkittyvän työttömyyden ehkäiseminen. Selvä enemmistö pitkään (yli 500 päivää) työmarkkinatukea saaneista on miehiä, joten pitkään työttömänä olleiden työllistämiseen liittyvät toimet kohdistuisivat voittopuolisesti miehiin. Toimeentulotukiuudistuksen myötä kuntien sosiaalihuollon rahoitusmahdollisuudet paranisivat uudistuksen myötä ja tällä olisi myönteinen vaikutus myös sosiaalihuollon asiakkaiden asemaan. Stakesin tietojen mukaan vuonna 2003 toimeentulotuen asiakkaista yksinäisiä miehiä oli 41,3 % ja naisia 26,9 % toimeentulotuen asiakaskotitalouksista. Valtionosuuden vaikutus olisi suurin niissä kunnissa, joissa toimeentulotukiasiakkaita on paljon.

Vastuuhenkilö: Pasi Järvinen, Kimmo Ruth/TM

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (3.23): Nuorten työpajatoimintaa kehitetään vahvistamalla työpajaohjaajien tasa-arvo-osaamista. Työpaja-ohjaajien sukupuolijakautumaa sekä työpajoihin osallistuvien tyttöjen ja poikien määrää ja sijoittautumista pajajakson jälkeen joko koulutukseen tai työelämään seurataan. Työpajatoiminnassa kehitetään nk. tyttötyön ja poikatyön erityispiirteitä. Tavoitetta varten työpajat velvoitetaan kehittämään yhtenäisen seurantajärjestelmä, jossa seuranta-aika on vähintään yksi vuosi työpajajakson jälkeen.

Toimenpiteet: Työpajanuorista (alle 29-vuotiaat) tyttöjä on 40%. Sukupuolten välillä ei juurikaan ole eroja siinä, mikä viranomaistaho nuoren työpajatoimintaan ohjaa, mutta sosiaalitoimen lähettämistä nuorista suurin osa on poikia. Pajanuorista tytöt ovat koulutetumpia kuin pojat: pojista vain peruskoulun suorittaneita oli 54% ja tytöistä 43%. Lukion oppimäärän tai ylioppilastutkinnon suorittaneita oli naisista 16% ja miehistä 8%. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen suorittaneissa naisten ja miesten välillä ei ollut mainittavia eroja. Työpajavalmentajina on sekä miehiä että naisia. Nuorten sijoittumista työpajajakson jälkeen seurataan valtaosassa työpajoja. Työpajoilla tehtävän tyttötyön menetelmistä on kesällä 2005 ilmestynyt kirja "Käsissä käsittäminen", josta on valmisteilla myös englanninkielinen tiivistelmä. Jatkossa sukupuolijakaumaa seurataan entiseen malliin ja pidetään tasa-arvonäkökulmaa esillä informaatio-ohjauksessa.

Vastuuhenkilö: Jaana Hätälä/OPM

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (3.24): Kotouttamislakia ja kotouttamiskäytäntöjä kehitetään siten, että kaikki maahanmuuttajanaiset saavat mahdollisuuden osallistua kotoutumista tukevaan koulutukseen ja palveluihin mahdollisimman pian maahantulon jälkeen. Kotouttamislakia kehitetään siten, että vanhempainvapaat ja kotihoidontukiaika eivät lyhennä oikeutta henkilökohtaiseen kotoutumissuunnitelmaan.

Toimenpiteet: Hallitus antoi lokakuussa 2005 eduskunnalle esityksen laiksi maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetun lain muuttamisesta. Esi-

tyksen mukaan oikeutta kotouttamissuunnitelmaan eivät lyhennä äitiys-, erityisäitiys-, isyys-, tai vanhempainrahakausi eikä raskauden ja synnytyksen tai lapsenhoidon vuoksi myönnetty loma ja erityishoitorahan saaminen. Laki tuli voimaan edellä kuvatun mukaisena vuoden 2006 alussa.

Vastuuhenkilö: Eeva Vattulainen/TM

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (3.25): Luku- ja kirjoitustaidottomien ja vähän peruskoulutusta saaneiden maahanmuuttajien perustuslain mukainen oikeus perusopetukseen turvataan.

Toimenpiteet: Hallituksen esityksessä (ks. edellä) on säännökset työvoimaan kuuluvien luku- ja kirjoitustaidottomien opetuksen järjestämisestä. Kotouttamiskäytäntöjä pyritään kehittämään siten, että myös aikuiset jotka eivät kuulu työvoimaan saisivat kotoutumiskoulutusta.

Vastuuhenkilö: Eeva Vattulainen/TM

3.3 Määräaikaisten palvelussuhteiden vakinaistaminen

Julkisen sektorin työpaikkojen kilpailukyvyistä on huolehdittava. Hallitus ryhtyy erityisiin toimenpiteisiin etenkin julkisella sektorilla toistuvien määräaikaisten palvelussuhteiden vakinaistamiseksi.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (3.31): Hallituksen esitys vuosilomalain uudistamiseksi sisältää useita parannuksia määräaikaisessa ja osa-aikaisessa työsuhteessa olevien asemaan vuosiloman määräytymisen ja kertymisen suhteen.

Toimenpiteet: Laki tuli voimaan 1.4.2005. Uudella vuosilomalla osa-aikaisten työntekijöiden asema parani, kun työssäolon veroista aikaa koskevia säännöksiä sovelletaan samalla osaaikaisiin kuin kokoaikaisiin työntekijöihin. Esimerkiksi sairauspoissaolot ja lomautuspäivät eivät enää vähennä osa-aikaisen lomaoikeutta. Uusi vuosilomalaki nostaa käytännössä osa-aikaisen tuntipalkkaisen työntekijän lomapalkkaa.

Määräaikaisten työntekijöiden asemaan uusi vuosilomalaki vaikutti myönteisesti mm. siten että työntekijällä, joka on tehnyt työtä samalle työnantajalle toistuvien, enintään lyhytaikaisiin keskeytyksin jatkuvien määräaikaisten työsopimusten perusteella, on oikeus vapaan pitämiseen. Tällöin vapaan enimmäispituus määräytyy työsuhteen keston mukaan samalla tavalla kuin vuosiloman pituus. Säännös turvaa edellä tarkoitetuille määräaikaisille työntekijöille oikeuden työstä vapautukseen samalla tavoin kuin vakinaisessa työssä oleville.

Määräaikaisissa työsuhteissa työskentelevien asemaa parantaa myös mahdollisuus sopia siitä, että peräkkäisissä määräaikaisissa työsuhteissa vuosilomaetuuksia ei makseta lomakorvauksena määräaikaisen työsuhteen päättyessä, vaan lomaetus voidaan siirtää seuraavaan työsuhteeseen.

Vastuuhenkilö: Tarja Kröger/TM

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (3.32): Valtiovarainministeriö lähetti syksyllä 2003 hallinnolle ohjekirjeen määräaikaisten palvelussuhteiden soveltamisperusteista ja toimenpiteistä määräaikaisten palvelussuhteiden vähentämiseksi. Keväällä 2004 tehdyn kyselyn perusteella

on nähtävissä, että virastot ovat ryhtyneet tarkistamaan määräaikaisten palvelussuhteiden perusteita. Tämä on jo johtanut määräaikaisten palvelussuhteiden määrän vähenemiseen. Valtiovarainministeriö seuraa tilanteen kehittymistä.

Toimenpiteet: Valtion työmarkkinalaitos järjesti yhdessä valtion henkilöstöä edustavien pääsopijajärjestöjen kanssa 7.6.2005 seminaarin "Miten yhdistäisimme yliopistojen toiminnan ja rahoituksen sekä hyvän työnantajapolitiikan". Seminaarissa olivat edustettuina myös opetusministeriö, yliopistot sekä Suomen Akatemia ja Tekes. Seminaarissa esiin nostettuja ajatuksia perusteettomien määräaikaisten palvelussuhteiden poistamiseksi yliopistoissa käsitellään kuluksi TUPO-kaudeksi asetetussa määräaikaistyöryhmässä. Tämä työryhmä selvittää myös, miten määräaikaisuuden perusteiden tapauskohtaista tarkastelua voidaan kehittää.

Vakinainen ja määräaikainen henkilöstö valtiolla marraskuussa 2003

Tehtävän luonne	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	lkm	%-osuus	lkm	%-osuus	lkm	%-osuus
Toistaiseksi voimassa oleva virka tai tehtävä (=vakinaiset)	48 024	74,9	42 418	70,6	90 442	72,8
Määräaikaiset yhteensä 1)	14548	22,7	15838	26,4	30 386	24,5
Määräaikaiset virat 1)	1553	2,4	1164	1,9	2 717	2,2
Muut määräaikaiset 1)	12 995	20,3	14 674	24,4	27 669	22,3
Valtion tukityöllistämät 2)	870	1,4	1 351	2,2	2 221	1,8
Harjoittelijat ja oppisopimussuhteiset 3)	679	1,1	457	0,8	1 136	0,9
Henkilöstö yhteensä	64 121	100,0	60 064	100,0	124 185	100,0

- 1) Määräaikaisia ovat ne henkilöt, joilla ei ole valtiolla taustavirkaa tai -tehtävää
- 2) Valtion tarjoamat työpaikat työllisyyden tukemiseksi
- 3) Valtion tarjoamat harjoittelu- ja oppisopimustyöpaikat

Vakinainen ja määräaikainen henkilöstö valtiolla marraskuussa 2004

Tehtävän luonne	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	lkm	%-osuus	lkm	%-osuus	lkm	%-osuus
Toistaiseksi voimassa oleva virka tai tehtävä (=vakinaiset)	47 541	75,3	43 296	71,3	90 837	73,3
Määräaikaiset virat + muut määräaikaiset 1)	14342	22,7	15749	25,9	30 091	24,3
Määräaikaiset virat 1)	1494	2,4	1057	1,7	2 551	2,1
Muut määräaikaiset 1)	12 848	20,3	14 692	24,2	27 540	22,2
Valtion tukityöllistämät 2)	602	1,0	1 208	2,0	1 810	1,5
Harjoittelijat ja oppisopimussuhteiset 3)	687	1,1	486	0,8	1 173	0,9
Henkilöstö yhteensä	63 172	100,0	60 739	100,0	123 911	100,0

- 1) Määräaikaisia ovat ne henkilöt, joilla ei ole valtiolla taustavirkaa tai -tehtävää
- 2) Valtion tarjoamat työpaikat työllisyyden tukemiseksi
- 3) Valtion tarjoamat harjoittelu- ja oppisopimustyöpaikat

Määräaikaisten osuus em. valtion henkilökisteriin perustuvien tietojen mukaan pienentynyt vuodesta 2003 vain hieman, 24.5 prosentista 24.3 prosenttiin vuonna 2004.

Valtion työmarkkinalaitos teki keväällä 2004 kyselyn valtion virastoille ja laitoksille määräaikaisista palvelussuhteista. Kyselyllä haluttiin saada tieto ns. aidosti määräaikaisten palvelus-

suhteiden määrästä, mikä ei ole riittävän tarkasti tullut esille tähänastisista tilastoista. Aidosti määräaikaaisilla tarkoitetaan niitä virka- ja työsuhteita, joista on poistettu ne määräaikaaisissa palvelussuhteissa olevat henkilöt, joilla on vakituinen taustavirka, sekä opiskelijat. Lisäksi määrästä on poistettu lakeihin ja asetuksiin perustuvat määräaikaaisuudet, joissa työnantaja on velvollinen käyttämään määräaikaista palvelussuhdetta. Tulosten mukaan valtion virastojen ja yliopistojen henkilöstöstä aitoja määräaikaaisia oli 18,2 prosenttia koko henkilöstöstä. Pelkätään yliopistoissa tällaisia palvelussuhteita oli 44,6 prosenttia. Jos koko valtionhallintoa koskevista lukumääristä poistetaan yliopistojen luvut, aidosti määräaikaaisia oli valtion muissa virastoissa 9,5 prosenttia näiden organisaatioiden henkilöstön määrästä. Kyselyn vastausprosentti kattoi 95 prosenttia koko valtion henkilöstöstä.

Vastuuhenkilö: Kirsi Äijälä/VM.

Tilastokeskuksen keräämän kuntasektorin palkkatilaston mukaan lokakuussa 2004 kuntasektorilla työskenteli 431 000 palkansaaajaa. Toistaiseksi voimassa olevassa eli ns. vakinaisessa palvelussuhteessa työskenteli 73% henkilöstöstä. Määräaikaaisia oli 24 % ja työllistettyjä 3 % henkilöstöstä. Kunta-alan henkilöstöstä oli naisia 77 %. Naisista oli määräaikaaisissa palvelussuhteissa 24,6 % ja miehistä 20,3 %. Vakinaisen kuukausipalkkaisen henkilöstön määrä kasvoi vuodesta 2003 noin 7 200 henkilöllä. Kunnallisen työmarkkinalaitoksen työllisyys selvityksen mukaan myös tulevana vuosina uutta henkilöstöä palkataan pääosin vakinaiseen palvelussuhteeseen.

Kunta-alaa koskeva selvitys määräaikaaisuuksien perusteista tehtiin vuonna 2003. Selvityksen yhteenvedo sekä pääsopijajärjestön kanssa laaditut yksimieliset ohjeet löytyvät Kunnallisen työmarkkinalaitoksen yleiskirjeestä 19/2003. Em. selvityksen mukaan valtaosassa määräaikaaisuuksista perusteena oli kuntasektorin palvelutoiminnan kannalta välttämätön sijaisuus, avoimen viran/toimen hoito tai epäpätevyys virkaan/toimeen. Vakinaisen henkilöstön lisääminen lisää myös määräaikaisten sijaisten tarvetta. Mahdollisuudet korvata sijaistarvetta vakinaisella varahenkilöstöllä tms. järjestelyillä ovat rajalliset. Määräaikaisten sijaisten tarvetta voidaan olennaisesti vähentää vain vähentämällä vakinaisen henkilöstön lakisääteisiä tai virka- ja työehtosopimukseen perustuvia virka- ja työvapaita. Kunnallinen työmarkkinalaitos seuraa määräaikaisten palvelussuhteiden määrän ja rakenteen kehitystä vuosittain.

Vastuuhenkilö: Kaisa-Leena Lintilä/SM.

Yliopistojen toiminnan ja rahoitusrakenteen voidaan katsoa poikkeavan muista valtion virastoista ja laitoksista. Valtion suoran budjettirahoituksen ohella yhteisrahoitteisen ja maksullisen toiminnan osuus on noin 36%. Tämä ns. täydentävä rahoitus saadaan useasta eri lähteestä (mm. yrityksiltä, säätiöiltä, Suomen Akatemialta, TEKEsin rahoituksena ja Euroopan unionista). Tälle, useimmiten kilpailulle, rahoitukselle tyypillistä on projektiluonteisuus ja määräaikaisuus.

Täydentävän rahoituksen avulla yliopistot tukevat muita tavoitteitaan ja sen avulla voidaan myös vahvistaa tiettyä erityisosaamista, jota ei normaalin budjettirahoituksen turvin voida tehdä. Rahoitus on kuitenkin määräaikaista. Toisaalta sen avulla voidaan työllistää ja kiinnittää yliopistoon nuoria tutkijoita. Lisäksi yliopistoille leimaa antavina ovat tiettyjen virkojen jo säännöksiin perustuva määräaikaisuus (esim. assistentteja ja yliassistentteja on 23,6% opetushenkilökunnasta) sekä runsas liikkuvuus ja sijaisten määrä. Suurimmalla osalla sijaisuuksia hoitavista henkilöistä on toinen taustavirka yliopistossa. Yliopistoissa on myös runsaasti perustutkinto- sekä jatko-opiskelijoita määräaikaaisissa palvelussuhteissa.

Yliopistojen määräaikainen henkilöstö on ollut vuosina 2004 ja 2005 esillä opetusministeriön ja yliopistojen välisissä tulosneuvotteluissa keskustelukysymyksenä henkisten voimavarojen hallintaa ja kehittämistä koskevassa kohdassa sekä opetusministeriön kirjallisissa palautteissa vuosien 2003 ja 2004 toiminnasta. Em palautteissa todetaan, että yliopistojen tulee arvioida määräaikaisen henkilöstönsä asemaa ja vakinaistaa pysyväisluonteisia tehtäviä mahdollisuuksiensa mukaan valtiovarainministeriön kirjeen 14.10.2003 mukaisesti. Lisäksi todetaan, että yliopistojen kokonaisvaltaisen henkilöstöstrategian kehittämisen osana tulee olla suunnitelma määräaikaisten palvelussuhteiden vähentämisestä sovittujen linjausten mukaisesti ja tämän prosessin jatkaminen. Tehtyjä toimia tarkastellaan vielä vuoden 2006 tulosneuvottelujen yhteydessä. Neuvotteluissa on myös tähdennetty, että määräaikaisuuden peruste tulisi merkitä esim. nimittämiskirjaan, vaikka virkamieslaki ei sitä suoraan edellytäkään.

Valtiovarainministeriön asettama jatkotyöryhmä, jossa mm. yliopistot ovat edustettuina, selvittää edelleen keinoja määräaikaisten palvelussuhteiden vähentämiseksi. Selvitysten mukaan suurimmalla osalla yliopistoja on jo suunnitelma määräaikaisten palvelussuhteiden vähentämiseksi. Lähes kaikissa yliopistoissa asiaa on lisäksi käsitelty joko tavoiteneuvotteluissa tai hallintoelimissä ja annettu asiasta erilliset ohjeet. Vuosina 2004-2005 on yliopistoissa vakinaistettu noin 1 900 palvelussuhdetta. Määrää on vaikea arvioida tarkasti. Henkilö, joka on saanut esim. vakinaisen viran, on voinut työskennellä muussa kuin nimenomaan kyseiseen virkaan liittyvässä tehtävässä. Perustetut virat julistetaan lisäksi säännöksiin mukaisesti haettaviksi ja niihin nimetään hakijoista ansioitunein.

Määräaikaisten palvelussuhteiden yleisin virkamieslain 9 §:n 1 momentin mukainen peruste yliopistoissa on työn luonne, esim. projektitehtävät. Ulkoisen tutkimusrahoituksen kasvun johdosta tämä tulee olemaan yleisin peruste myös jatkossa. Virkamieslain 4 §:n mukaan virkoja voidaan perustaa vain palkkauksiin käytettävissä olevien määrärahojen rajoissa.

Edellä mainitut säännökset tekevät määräaikaisten tehtävien vähentämisen haasteelliseksi. Opetusministeriö tulee osaltaan seuraamaan, että edellä mainitun valtiovarainministeriön kirjeen 14.10.2003 ohjeita sekä lainsäädännön velvoitteita pysyvien tehtävien hoitamisesta vakinaisen henkilöstön avulla ja määräaikaisten palvelussuhteiden käyttämisestä vain perustelluista syistä noudatetaan.

Vastuuhenkilö: Juhani Dammert/OPM.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (3.33): Työministeriö asettaa selvityshenkilön, jonka tehtävänä on selvittää muun muassa määräaikaisten palvelussuhteiden yleisyyttä eri sektoreilla ja jakautumista naisten ja miesten kesken sekä sitä missä määrin määräaikaisten työsopimusten käyttö ja sopimusten taustalla olevat perusteet ovat sopusoinnussa voimassa olevan lainsäädännön kanssa.

Toimenpiteet: Työministeriö asetti selvityshenkilön selvittämään määräaikaisen työn yleisyyttä, käytön lainmukaisuutta ja lainsäädännön kehittämistarpeita. Selvityshenkilö Kirsti Palanko-Laaka luovutti raporttinsa ja ehdotuksensa 13.12.2005. Selvitystyön yhteydessä työministeriö teetti Tilastokeskuksella tutkimuksen määräaikaisten työsuhteiden yleisyydestä ja käytöstä. Selvityshenkilön raportti ja tutkimus on julkaistu työhallinnon Internet-sivuilla (www.mol.fi/julkaisut -> Työpoliittinen tutkimus -sarja), josta löytyy myös koko selvitys.

Jatkotoimenpiteet: Ehdotusten toteuttamismahdollisuuksia ja mahdollisia jatkovalmistelun muotoja selvitetään parhaillaan kolmikantaisesti osapuolten välillä.

Vastuuhenkilö: Tarja Kröger/TM.

3.4 Naisten ja miesten palkkaerojen pienentäminen

Hallitus edistää samapalkkaisuutta ja työelämän tasa-arvoa pitkäjänteisellä ohjelmalla yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa. Tavoitteena on poistaa perusteellomat palkkaerot naisten ja miesten välillä.

Tasa-arvolain uudistuksella edistetään muun muassa yli työehtosopimusrajojen tehtävää työn vaativuuden arviointia ja samapalkkaisuutta sisällyttämällä miesten ja naisten töiden vaativuus- ja palkkaerojen kartoitukset tasa-arvosuunnitelmiin sekä helpottamalla palkkatietojen saantia syrjintää epäiltäessä.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (3.41): Palkkatasa-arvoa edistetään muun muassa vireillä olevalla tasa-arvolain uudistuksella. Tasa-arvosuunnittelun osaksi sisällytetään palkkakartoitukset, joiden tavoitteena on mahdollistaa työehtosopimusrajat ylittävät palkkaerojen tarkastellut työpaikoilla.

Toimenpiteet: Uudistettu tasa-arvolaki astui voimaan kesäkuussa 2005. Sosiaali- ja terveysministeriön 1.6.2005 asettaman kolmikantainen työryhmän valmistelema opas työpaikkojen tasa-arvosuunnittelua varten julkaistaan joulukuussa 2005. (katso myös toimenpide 2.01)

Vastuuhenkilö: Tarja Heinilä-Hannikainen/STM

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (3.42): Selvityshenkilön raportti siitä, millä edellytyksillä työmarkkinaosapuolet ja valtio voisivat rakentaa koko työmarkkinakentän kattavan samapalkkaisuusohjelman, luovutettiin elokuussa 2004. Sosiaali- ja terveysministeriö on vuoden 2004 lopulla asettanut kolmikantaisen työryhmän rakentamaan samapalkkaisuusohjelmaa. Ohjelmatyöryhmän tulee saada työnsä valmiiksi maaliskuun 2005 alkuun mennessä.

Toimenpiteet: Kolmikantainen työryhmä luovutti laatimansa ehdotuksen samapalkkaohjelmaksi toukokuussa 2005 ministeri Mönkäreelle. Ehdotettu kattava samapalkkaisuusohjelma (kaikkiaan 32 hanketta, mm. yhdeksän tutkimus- ja kehitysohjelmaa, neljä tiedotuskampanjaa ja kuusi koulutusohjelmaa).hyväksyttiin hallituksen osalta iltakoulussa 8.2.2006. STM on kutsunut korkean tason seurantaryhmän valvomaan ohjelman toteuttamista. Korkean tason seurantaryhmän puheenjohtajana on eduskunnan puhemies Paavo Lipponen ja jäseninä mm. työmarkkinakeskusjärjestöjen johtajat.

Vastuuhenkilö: Tarja Heinilä-Hannikainen/STM.

3.5 Työelämän ja perhe-elämän yhteensovittamisen tukeminen

Hallitus kohdistaa kehittämispanostuksia erityisesti tasa-arvon edistämiseen, työn ja perheen yhteensovittamiseen, henkiseen työsuojeluun ja hyvinvointiin työssä, työssä jaksamiseen ja työaikaseurannan tehostamiseen, hyvään johtamiseen ja osaamisen kehittämiseen, työkykyä ylläpitävään toimintaan sekä ikääntyvän työvoiman erityistarpeisiin.

Hallitus luo edellytyksiä yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa työaikajärjestelyihin, joissa perheiden tarpeet ja lasten etu otetaan entistä paremmin huomioon. Toteutetaan asteittain alle 10-vuotiaiden lasten vanhemmille lyhennetyn työajan mahdollisuuksia. Osittaista hoitovapaata ja osittaista hoitorahaa kehitetään niin, että se voi nykyistä paremmin tarjota työssäkäyville vanhemmille todellisen vaihtoehdon. Saatetaan pikaisesti voimaan kolmikantaisesti sovittu osittaisen hoitovapaan laajentaminen. Kehitetään perhevapaita ja niiden tasaisempaa jakautumista sukupuolten kesken.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (3.51): Käynnistetään selvitystyö perhevapaalainsäädännön kehittämisestä niin, että molemmat vanhemmat voisivat nykyistä paremmin käyttää oikeuttaan perhevapaisiin ja että perhevapaiden käyttö jakaantuisi nykyistä tasaisemmin naisten ja miesten kesken. Laajennetaan lyhennetyn työajan mahdollisuus asteittain koskemaan alle 10-vuotiaiden lasten vanhempia.

Toimenpiteet: Työministeriön asettama työryhmä luovutti raporttinsa ministeri Filatoville marraskuussa 2005. Työryhmä ehdottaa mm. isien ns. bonusvapaan käytön joustavoittamista, adoptiovanhempien vanhempainvapaan pidentämistä ja erityisen adoptiovanhemmille suunnatun hoitovapaan käyttöön ottamista sekä etävanhemmalle oikeutta tilapäiseen hoitovapaaseen. Vammaisen ja pitkäaikaissairaana lapsen vanhemman oikeutta osittaiseen hoitovapaaseen ehdotetaan laajennettavaksi lapsen 18 vuoden ikään saakka. Muilta osin osittaiseen hoitovapaaoikeuteen työryhmä ei esittänyt muutoksia (tällä hetkellä oikeus on vanhemmilla lapsen toisen kouluvuoden loppuun. Lisäksi työryhmä ehdotti perhevapaiden ilmoitusaikoihin joustoa. Tavoitteena on, että ehdotukset työstetään hallituksen esitykseksi kevään 2006 aikana.

Vastuuhenkilö: Tarja Kröger/TM.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (3.52): Tilaa lapsille, tilaa perheille –hankkeessa pyritään tukemaan työn ja perheen yhteensovittamista muun muassa lisäämällä työpaikkojen ja yhteiskunnan lapsi- ja perhemyönteisyyttä. VETO -ohjelmassa selvitetään perhevapaiden ja työmarkkina-aseman yhteyksiä.

Toimenpiteet: Veto-ohjelman hankkeen Äidit ja isät työmarkkinoilla -selvitys on valmistunut. Tilaa lapsille, tilaa perheille -hanke on käynnistynyt 2005 ja sitä pyritään jatkamaan vuonna 2006. Syksyn 2005 aikana toteutettiin tietoisuus elokuvateatterissa tapahtuneella mainonnalla, jolla pyrittiin isien perhevapaiden käytön aktivointiin. Ministeriön Isä-esite uudistettiin ja se tullaan sisällyttämään äitiysavustuslainsäätöön vuoden 2006 keväästä alkaen. Lehdistölle järjestettiin taustatilaisuus Isyydestä ja perhevapaista.

Vastuuhenkilöt: Kari Ilmonen, Ismo Suksi/STM.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (3.53): Naiset saavat miehiä useammin vanhempainpäivärahan vähimmäismääräisenä. Vähimmäismääräistä päivärahaa korotetaan vuoden 2005 alusta.

Hallitus on antanut eduskunnalle lakiehdotuksen (HE 164/2004) joka toteutuessaan helpottaisi ansiopäivärahan piiriin pääsyä. Lakiehdotuksen mukaan etuus laskettaisiin edellisen etuuden tulojen perusteella niissä tapauksissa, joissa lasten ikäero on korkeintaan kolme vuotta eikä ansiotuloja tältä ajalta ole. Lisäksi ansiopäivärahaan oikeuttaisi jo kuukauden mittainen työs-kentely jos työssäkäynti ilman työkyvyttömyyden tai vanhempainraha-oikeuden alkamista olisi jatkunut.

Toimenpiteet: Laki astui voimaan 1.1.2005 yllä kuvatun mukaisena.

Vastuuhenkilö: Marjaana Maisonlahti/STM.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (3.54): Maahanmuuttajaperheiden kotoutumista tuetaan kehittämillä avoimien päiväkotien ja neuvoloiden toimintaa.

Toimenpiteet: Neuvolatyöntekijöitä on opastettu maahanmuuttajaperheiden kohtaamiseen mm. julkaisemalla opas Lastenneuvola lapsiperheiden tukena-opas työntekijöille (STM 2004:14). Oppaaseen sisältyy oma luku maahanmuuttajaperheistä.

Vastuuhenkilö: Tarja Kahiluoto/STM.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (3.55): Aamu- ja iltapäivätoiminnan aikaisempaa laajamittaisempaa järjestämistä pyritään tukemaan myöntämällä kunnille tähän toimintaan valtionosuutta. Lainmuutos astui voimaan 1.8.2004. Aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteena on tukea kodin ja koulun kasvatustyötä sekä edistää tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa. Aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteista ja sisällöstä säädetään Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteissa. Toiminnan laajuutta ja palvelutarjonnan monipuolisuutta seurataan.

Toimenpiteet: Aamu- ja iltapäivätoimintaa koskeva lainsäädäntö ja toiminnan sisältöä ohjaavat koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet ovat tulleet voimaan 1.8.2004. Opetushallitus koordinoi kansallista kehittämishanketta. Opetusministeriö antaa asiasta selvityksen Eduskunnan sivistysvaliokunnalle keväällä 2006.

Vastuuhenkilö: Jari Rajanen/OPM, Riitta Rajala/OPH

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (3.56): Opiskelun ja perhevastuiden yhteensovittaminen otetaan huomioon selvitetessä opintojen vauhdittamista ja opintotukeen liittyviä taloudellisia kannustimia. Naisten tutkijanuran edistämiseksi Suomen Akatemia ottaa tarvittaessa rahoitusperusteissa huomioon hakijan perhetilanteen.

Toimenpiteet: Syyslukukauden 2005 alusta lukien tai sen jälkeen korkeakoulututkinnon suorittamisen aloittaneet voivat suorittuaan tutkinnon määräajassa saada vähennettyä osan opintolainastaan verotuksessa. Perhevastuut on otettu huomioon opintolainavähennyksen ehdoissa siten, että tutkinnon suorittamisen määräaika voi olla pidempi niillä, jotka ovat saaneet lapsen hoitamisen perusteella äitiys- isyys- tai vanhempainrahaa. Laki opintotukilain muuttamisesta ja lait opintolainavähennyksen edellyttämistä muutoksista verolainsäädäntöön tulivat voimaan 1.8.2005. Opinto-oikeutta koskevan yliopistolain muutoksen valmistelussa (HE 12/2005) arvioitiin muutoksen vaikutukset eri sukupuoliin. Laki tuli voimaan 1.8.2005.

Vastuuhenkilö: Virpi Hiltunen/OPM

Akatemian hallitus hyväksyi 7.6.2005 uuden tasa-arvo suunnitelman joka kattaa vuodet 2005-2007. Se sisältää runsaasti periaatteita, joiden tavoite on sukupuolten välisen tasa-arvon lisääminen tutkimustyössä. Esimerkiksi hoitovapaan perusteella rahoitusta voidaan pidentää enintään vuodella. Lisäksi tutkijan virkakauteen myönnetään pidennys kirjallisen hakemuksen perusteella äitiys- tai vanhempainvapaan vuoksi myönnettyä virkavapaata vastaavaksi ajaksi. Ulkomailla tapahtuvaan tutkijankoulutukseen tai ulkomailla työskentelyyn tarkoitettuja apurahoja voidaan korottaa enintään 20 prosentilla, mikäli tutkijalla on huollettavanaan alaikäisiä lapsia.

Vastuuhenkilö: Anita Lehikoinen/OPM.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (3.57): Apurahansaajien sosiaaliturvaa selvittänyt sosiaali- ja terveysministeriön työryhmä ehdottaa, että ministeriöiden tulisi ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta yliopistojen ja muiden korkeakoulujen toimintamenomomentilta ei voisi enää myöntää apurahoja tutkimustyöhön, vaan ainoastaan esimerkiksi matka-apurahoja. Tavoitteena olisi se, että tutkijat palkattaisiin työ- tai virkasuhteeseen. Työ- tai virkasuhde kerryttäisi ansioperusteista sosiaaliturvaa ja merkitsisi toteutuessaan sitä, että tutkijalla olisi oikeus muun muassa ansioperusteiseen työeläkkeeseen ja vanhempainetuuksiin eli äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaan.

Toimenpiteet: Apurahan saajien sosiaaliturvan kehittämistä on hallituksen budjettipöytäkirjassa seuraava kirjaus: Apurahansaajien sosiaaliturvaa kehitetään saattamalla apurahalla päätoimisesti työskentelevät pakollisen YEL -eläketurvan ja ansioperusteisen sairausvakuutuksen piiriin 1.1.2007 lukien. Uudistus rahoitetaan YEL -järjestelmän tavoin eikä se aiheuta valtiolle alkuvaiheessa lisäkustannuksia. Jatkovalmistelu toteutetaan osana YEL-lain uudistamista.

Sosiaali- ja terveysministeriö järjesti 16.1. 2006 asian valmistelua koskevan kuulemistilaisuuden. Kuulemistilaisuuden jälkeen opetusministeriö vielä kirjallisessa lausunnossaan korosti asian selvittäneen työryhmän ehdotusten mahdollista huomioon ottamista asian jatkovalmistelussa. Opetusministeriö myös korosti, että apurahansaajien toimeentulon turvaava, käteen jäävä apurahan määrä ei saisi pienentyä sosiaaliturvan kehittämisen johdosta. Opetusministeriön mielestä lähtökohtana tulisi myös olla se, että taiteen ja tieteen tekijöiden sosiaaliturvaa kehitetään tasapuolisesti saman valitun eläkejärjestelmän puitteissa.

Vastuuhenkilöt: Tuulikki Haikarainen/STM; Rauno Anttila/OPM.

3.6 Perhevapaista aiheutuvien työnantajakustannusten tasaaminen

Perhevapaista aiheutuvia työnantajakustannuksia tasataan nykyistä enemmän.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (3.61): Perhevapaista aiheutuvien työnantajakustannusten tasaamisen vaihtoehtoja selvitettiin kolmikantaisessa työryhmässä kevään 2004 aikana. Vuosilomakustannuksista korvattavaa osuutta on päätetty korottaa merkittävästi vuoden 2005 alusta. Tasaamismahdollisuuksien selvittämistä jatketaan edelleen sosiaali- ja terveysministeriössä.

Toimenpiteet: STM:n nimittämän selvityshenkilön raportti perhevapaakustannusten tasaamisesta ja isien kannustamisesta perhevapaiden käyttöön luovutettiin ministeriölle 20.9.2005.

Jatkotyötä varten sosiaali- ja terveysministeriö asetti kolmikantaisen työryhmän, jonka määräaika päättyi 15.1.2006. Selvitystä jatkettiin epävirallisessa työryhmässä joka luovutti maaliskuussa 2006 yksimielisen esityksen ministerille. Esityksen pohjalta valmistellaan hallituksen esitys kevään 2006 aikana.

Vastuuhenkilö: Matti Toiviainen, Minna Liuttu/STM

3.7 Naisyrittäjyyden tukeminen

Hallitus vahvistaa naisten ja miesten työssäkäynnin ja yrittäjyyden edellytyksiä, kuten laadukasta päivähoitoa ja muita toimivia julkisia palveluja. Esimerkiksi erillisverotus, työntekijöiden ja yrittäjien työperusteinen sosiaaliturva sekä naisyrittäjälainat kannustavat naisia osallistumaan työmarkkinoille.

Naisyrittäjyyttä vahvistetaan osana hallituksen yrittäjyyden politiikkaohjelmaa seuraavien toimenpiteiden avulla:

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (3.71): Kauppa- ja teollisuusministeriön työryhmä kartoittaa naisyrittäjyyttä edistäviä toimenpiteitä ja resursointia sekä selvittää naisyrittäjyyteen liittyviä käytännön tarpeita (mm. neuvontapalvelujen kattavuutta) ja naisyrittäjyyden tilastointia. Työryhmä jätti loppuraportin toukokuussa 2005.

Toimenpiteet: Yrittäjyyden politiikkaohjelmassa aloittavan yritystoiminnan edistämiseen liittyvänä yhtenä hankkeena on naisyrittäjäisyys, josta valmistui KTM:n naisyrittäjyyden edistämistyöryhmän raportti toukokuussa 2005. Työryhmä kartoitti mm. naisyrittäjyyttä edistäviä toimenpiteitä ja resursointia sekä neuvontapalvelujen kattavuutta ja naisyrittäjyyden tilastointia. Yrittäjyyden politiikkaohjelma pitää tärkeänä, että työryhmän toimenpide-ehdotusten täytäntönnäpön seuranta organisoidaan järjestelmällisesti. Toimenpidevalmistelu tehdään vuosina 2005-2006. Lisäksi yrittäjyyden politiikkaohjelmassa seurataan myös perhekulujen tasaukseen liittyviä kysymyksiä, jotka kuuluvat STM:n vastuulle (ks. toimenpide 3.61).

Yhteyshenkilö: Marjaana Aarnikka/KTM.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (3.72): Alueellista naisten toimintaa ja yrittäjyyttä tuetaan resurssikeskusten toiminnalla, joka erityisesti yrittäjyyden alkuvaiheessa täydentää TE-keskusten neuvontapalveluja. Uusien resurssikeskusten perustamisen tarve selvitetään.

Toimenpiteet: SM: Kesäkuussa 2005 valmistunut selvitys (Naisten voimavara-ohjelma) tarkastelee resurssikeskustoiminnan perusteita ja verkostoja eri puolella Suomea. Eri puolilla maata toimii noin 15 eri vaiheissa olevaa naisten verkostoa tai hanketta, joilla on kiinnostusta ja valmiuksia kehittyä naisten resurssikeskukseksi. Kiinnostus toimintamuotoa kohtaan alueilla on kasvavaa. Olemassa olevien ja uusien resurssikeskusten toiminnan rahoittamiseksi etsitään alueilla jatkuvasti uusia, ko. alueen toiminta- ja rahoitusrakenteisiin soveltuvia malleja. Selvityksessä ehdotettu malli resurssikeskusten julkisesta siemenrahoituksesta edellyttää lisävalmisteluja. Valtakunnallinen Suomen naisten resurssikeskusyhdistys on perustettu marraskuussa 2005.

Vastuuhenkilö: Kaisa-Leena Lintilä/SM

KTM: Asiaa valmistellaan.

Vastuuhenkilö: Marjaana Aarnikka/KTM.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (3.73): Sisäasiainministeriön Yrittäjänäisten Keskusliitto ry:lle myöntämällä rahoituksella laaditaan kehittämissuunnitelma, jonka yhteydessä resurssikeskusten toteuttamismahdollisuuksia arvioidaan eri alueilla. Tavoitteena on, että kolmesta viiteen maakuntaa perustaa alueelliset resurssikeskukset ja vahvistaa olemassa olevien resurssikeskusten toimintaa nykyisillä rahoitusvälineillä.

Toimenpiteet: SM: Kuvattu edellisessä toimenpiteessä.

Vastuuhenkilö: Kaisa-Leena Lintilä/SM.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (3.74): Yritysneuvontaa kehitetään maakunta- ja seutukuntatasolla vahvistamalla TE-keskusten naisyrittäjyysneuvojien toimintaedellytyksiä ja varmistamalla naisyrittäjyyden huomioiminen seudullisissa yrityspalveluissa.

Toimenpiteet: TE-keskusten naisyritysneuvojille järjestetään vuosittain kehittämispäiviä, joilla edistetään hyvien käytäntöjen levittämistä, yhteistyön tiivistämistä sekä terävöitetään naisten yritystoimintaa aktivoivaa toimintaa TE-keskuksissa. Vuoden 2005 kehittämispäivien painopisteinä ovat olleet sosiaali- ja terveystyöpalvelut sekä maaseudun naisten yrittäjyyden edistäminen, jolloin yhteistyötä erityisesti Maa- ja kotitalousnaisten verkoston ja Naisyrittäjyyskeskuksen kanssa on tiivistetty. Lisäksi ollaan oltu mukana Maaseudun naisteemaryhmän yrittäjyystyöryhmän toiminnassa (puheenjohtajuus). TE-keskusten naisyritysneuvojat ovat mukana mm. alueiden ESR-hankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa ja näin edesauttavat naisyrittäjyyttä edistävien kehittämis- ja koulutusohjelmien toteutumista.

Naisyrittäjyyden huomioiminen seudullisissa yrityspalveluissa toteutuu mm. ohjausryhmätyöskentelyn kautta siten, että KTM on nimennyt ohjausryhmään henkilön erityisesti naisyrittäjyyden edistämisenäkökulman varmistamista varten. Seudullisten yrityspalvelujen henkilöstölle ja muille sidosryhmille järjestettiin keväällä 2005 Naisyrittäjyyden teemapäivä, jonka tavoitteena oli nostaa naisyrittäjyyden edistämisen tärkeys myös seudullisissa yrityspalveluissa esille sekä toimia keskusteluforumina hyvien käytäntöjen esille tuomiseksi.

Vastuuhenkilöt: Marjukka Aarnio/KTM ja Tuulikki Laine-Kangas Etelä-Pohjanmaan TE-keskus.

Naisten yrittäjyyden edistäminen tulee sisältymään uuden EU-ohjelmakauden (2007-2013) alueellisiin ohjelmiin ja toimenpidekokonaisuuksiin kaikilla ohjelma-alueilla. Myös monissa maakuntaohjelmissa naisten yrittäjyyttä voidaan edistää osana kilpailukyvyyn, yrittäjyyden, työllisyyden ja osaamisen kehittämistä. Ohjelmien kautta naisten yrittäjyyden neuvontaa ja edellytyksiä voidaan siis parantaa mm. EAKR- ja ESR- rahoituksella. Interreg-rahoitteisessa Female Entrepreneurs Meetings around Baltic Sea –hankkeessa vahvistetaan naisten yrittäjyyden edistämisen rakenteita seitsemässä Itämeren maassa. Suomessa mukana on toimijoita Kainuusta, Etelä-Pohjanmaalta, Pohjois-Karjalasta ja Päijät-Hämeestä. Hankkeen lead-partnerina toimii SM. Haasteena on edelleen hankkeiden kehittämien toimintatapojen ja innovaatioiden valtavirtaistaminen kansalliseen toimintaan.

Vastuuhenkilö: Kaisa-Leena Lintilä/SM

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (3.75): Starttirahajärjestelmästä keväällä 2004 mietintönsä jättänyt työryhmä esitti, että myös opintonsa päättäneet sekä palkka- ja kotityöstä yrittäjiksi siirtyvät voisivat saada starttirahaa, joka nykyisin on tarkoitettu ainoastaan työttömille. Starttirittä-

yyteen usein liittyvän Finnveran naisyrittäjä- ja pienyrittäjälainan myöntämisvaltuuksia ehdotettiin lisättäväksi.

Toimenpiteet: Starttirahan saajien kohderyhmää laajennettiin vuoden 2005 alusta siten, että starttirahaa voidaan myöntää työttömien työnhakijoiden lisäksi muun muassa palkkatyöstä, opiskelusta tai kotityöstä kokoaikaiseksi yrittäjäksi siirtyville. Starttirahaa sai vuonna 2005 6914 henkilöä, joista naisia 45 % ja miehiä 55 %. Uudistus on lisännyt selvästi starttirahan käyttäjien määrää (vuonna 2004 käyttäjiä oli 4776), mutta ei ole ainakaan alkuvaiheessa vaikuttanut käyttäjien sukupuolijakaumaan.

Vastuuhenkilö: Natalia Härkin/TM

Vuodelle 2005 Finnveran erityislainojen kiintiö, josta myös naisyrittäjälainat myönnetään, oli 112,9 milj. euroa. Kesällä 2005 haettiin lisävaltuutta 10 miljoonaa euroa, joka myös saatiin, joten tähän mennessä on päätetty yhteensä 122,9 miljoonan kiintiöstä erityislainoille. Naisyrittäjälainoja on 1.1 - 17.10.2005 myönnetty yhteensä € 21,6 milj euroa (pienlainoja vastavalla ajanjaksolla myönnettiin 26,4 miljoonaa euroa ja erityislainoja yhteensä 98,2 milj. euroa. Vuodelle 2006 erityislainojen kiintiöksi on vahvistettu 114,3 miljoonaa euroa.).

Vastuuhenkilö: Marjukka Aarnio/KTM ja Anneli Soppi/Finnvera.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (3.76): Yrittäjien sosiaaliturvan kehittämistarpeita selvittävä työryhmä (määräaika 31.5.2005) ottaa työssään huomioon tasa-arvonäkökulman ja muun muassa yrittäjien työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseen liittyvät haasteet.

Toimenpiteet: Työryhmän raportti on luovutettu 9.8.2005. Esityksistä erityisesti sairausvakuutuksen karenssipäivien lyhennys parantaa naisyrittäjien asemaa. Perhe-elämän ja työn yhteensovittamisen kehittämisestä lisäksi ehdotuksia. Lisäksi on sovittu että YEL-lain uudistuksen sukupuolivaikutukset arvioidaan

Vastuuhenkilö: Tuulikki Haikarainen,/STM.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (3.77): Suomen ja lähialueiden naisyrittäjien yhteistyöohjelmalla (2002-2004) tuetaan naisyrittäjyyden, naisyrittäjien yhteistyön ja verkostoitumisen edistämistä ja laajentamista sekä liiketoiminnan kehittämistä Suomessa ja Venäjällä. Yhteistyöverkoston on tarkoitus jatkossa kytkeä mukaan myös Ruotsin naisyrittäjiä.

Toimenpiteet: Vuosien 2002-2004 yhteistyöohjelman seurauksena on syntynyt monia jatkohankkeita, joiden tavoitteena on edistää suomalaisten ja venäläisten naisyrittäjien yhteistyötä. Hankkeita toteutetaan parhaillaan mm. Pohjoismaiden ministerineuvoston ja EU:n Interregin rahoituksella. Lisäksi työministeriön lähialuevaroin jatketaan näiden kaikkien naisyrittäjyysohjelmien koordinoimista siten, että vuonna 2006 järjestetään Pietarissa konferenssi, jossa esitellään hankkeiden tuloksia ja yhteistyön sekä koulutuksen malleja ja laaditaan niistä julkaisu.

Vastuuhenkilö: Tarja Rantala/TM ja Riitta Harkimo/Interreg.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (3.78): Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän naisteemaryhmän ehdotuksia maaseudun naisten yrittäjyyden edistämiseksi toteutetaan osana neljättä maaseutupoliittista kokonaisohjelmaa. Ehdotukset liittyvät yrittäjäneuvonnan ja resurssikeskusten

toiminnan vahvistamiseen, naisten yrittäjyyden tutkimuksen edistämiseen ja yrittäjien sosiaaliturvan korjaamiseen.

Toimenpiteet: Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän (YTR) naisteemaryhmä jatkaa työskentelyä kokoamansa "Maaseudun naisten toimintaohjelma 2005-2008. Maaseutu kehittyy naisten työllä" –toimintaohjelman ehdotusten toteuttamiseksi. Selvitys resurssikeskuksista (valmistui kesällä) 2005 ehdottaa Naisten voimavaraohjelmaa vuosille 2007-13. SM ja KTM ovat neuvotelleet syksyllä 2005 voimavaraohjelman valmisteluun liittyvän selvityshenkilön nimittämisestä ja toimenkuvasta. SM osoittaa lisäresursseja erityisesti sellaisten toimintatapojen kehittämiseen, joilla edistetään naisten yrittäjyyttä ja osallistumista alueelliseen kehittämiseen. Valtakunnallinen Suomen naisten resurssikeskushdistys on perustettu marraskuussa 2005. (ks. myös toimenpide 4.8)

Vastuuhenkilöt: Kirsi Viljanen/MMM; Annamari Asikainen/SM.

4 NAISTEN MÄÄRÄN LISÄÄMINEN TALOUDELLISESSA JA POLIITTISESSA PÄÄTÖKSENTEOSSA

Poliittisessa ja taloudellisessa päätöksenteossa lisätään naisten määrää.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (4.01): Hallitus jatkaa naisten osuuden lisäämistä valtionyhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden alla lueteltujen linjausten mukaisesti. Ohjelmaa toteutettaessa lähtökohtana on, että hallitusten niin sanottu normaali uusiutuminen otetaan huomioon. Vapautuville paikoille etsitään ensisijaisesti naisehdokkaita.

1. Tavoitteena oli, että valtion kokonaan omistamien yhtiöiden hallituksissa on oltava naisia ja miehiä vähintään 40 prosenttia viimeistään keväällä 2005.
2. Yhtiöissä, joissa valtio on enemmistössä ja jotka eivät ole pörssiyhtiöitä, tavoitteena oli toteuttaa 40 prosentin kiintiö hallituksissa viimeistään keväällä 2005, ellei muuhun ole nimenomaisia perusteita (yhtiöjärjestysmääräyksiä, osakassopimuksia tai muita sellaisia).
3. Yhtiöissä, joissa valtio on vähemmistössä ja jotka eivät ole pörssiyhtiöitä, valtion pyrkii nimeämään omat ehdokkaansa hallituksiin tasa-arvotavoitteita toteuttavalla tavalla.
4. Pörssiyhtiöissä, joissa valtio on enemmistössä tai tosiasiallisen määräysvallan käyttäjä, oli päästävä lähelle 40 prosentin osuutta viimeistään keväällä 2005.
5. Pörssiyhtiöissä, joissa valtiolla ei ole tosiasiallista määräysvaltaa, valtion pyrkii nimeämään omat ehdokkaansa hallituksiin tasa-arvotavoitteita toteuttavalla tavalla.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (4.03): Hallitus seuraa naisten määrän kehitystä valtionyhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden hallituksissa ja hallintoneuvostoissa.

Toimenpiteet: Ohjelmaa naisten määrän lisäämiseksi valtionyhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden hallituksissa on jatkettu vuonna 2005. Tavoitteen toteutuminen ilmenee alla olevasta taulukosta:

Taulukko. Naisten osuus (%) valtion nimeämistä hallituksen jäsenistä valtionyhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden hallituksissa 2005 (tavoitteena 40 %:n osuus)

Omistus pohja	KTM (%)	LVM (%)	VM (%)	MMM (%)	OPM (%)	STM (%)	YM (%)	(%)
1. Valtion kokonaan omistamat yhtiöt	39	33	42	20	47	50	-	40 n=38
2. Valtioenemmistöiset ei-pörssi-yhtiöt	55	29	33	33	-	-	-	42 n=10
3. Valtio vähemmistössä, ei pörssi-yhtiö	50	-	25	100	43	-	0	35 n=8
4. Pörssi-yhtiö jossa valtio enemmistöissä/tosiasiallisen määräysvallan käyttäjä	39	33	-	-	-	-	-	39 n=17
5. Pörssi-yhtiö, jossa valtiolla ei tosiasiallista määräysvaltaa	55	33	43	-	-	-	-	48 n=10

Asetettu tavoite on valtionyhtiöissä ja valtion osakkuusyhtiöissä yleisesti tarkasteltuna toteutunut hyvin. Pätevien ehdokkaiden löytämistä ja asetettuun tavoitteeseen pääsemistä on tukenut KTM:n ylläpitämä asiantuntijapankki, johon on kerätty eri alojen asiantuntijoita. Ministeriökohtainen tarkastelu peittää kuitenkin näkyvistä yrityskohtaiset erot. Naisten osuus nimitetyistä jäsenistä vaihtelee yrityksestä riippuen. Eli voidaan todeta, että vaikka tavoite on yleisesti ottaen toteutunut, on yksittäisten yritysten kohdalla siihen on vielä matkaa.

Lisäksi hallitusten naisjäsenet ovat pääosin valtion nimeämiä eli muut omistajatahot eivät ole nimityksillään juuri tukeneet tasa-arvon toteutumista hallitusten kokoonpanoissa. Tämä asettaa nykyjärjestelyin rajat sille, miten suureksi naisten osuus voi nousta. Esimerkiksi vuonna 2004 kaikkien pörssi-yhtiöiden hallituksissa naisia oli 8 % ja 30 suurimman pörssinoteeratun yrityksen hallituksissa 29 %. Tilanteen arvioimiseksi naisten osuudesta eri tyyppisten yritysten hallituksissa tarvitaan lisätietoja.

Vastuuhenkilö: Pekka Timonen/KTM; omistajaohjauksesta vastaavat virkamiehet muissa ministeriöissä (LVM, VM, MMM, OPM, STM ja YM).

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (4.02): Hallitus kannustaa eduskuntaryhmiä asettamaan sekä nais- että miesehdokkaan nimetessään ehdokkaitaan hallintoneuvostojen jäseniksi.

Toimenpiteet: Hallintoneuvostoissa naisten osuus jäsenistä on keväällä 2005 29 %. Naisten osuus on laskettu kokonaismäärästä, koska kaikilta osin ei ole tietoa siitä, mikä osuus jäsenistä on valittu valtion ehdotuksesta (esim. YM:n yhtiössä naisten osuus valtion ehdotuksesta nimitetyistä jäsenistä on 50 % (2 /4.) Tasapuoliseen naisten ja miesten edustukseen on vielä matkaa, tosin tämä tavoite asetettiin vasta tasa-arvo-ohjelmassa 2004.

<i>KTM</i>	<i>8 yhtiötä</i>	<i>88 jäsentä</i>	<i>23 naisjäsentä</i>	<i>= 26,1 %</i>
<i>OPM</i>	<i>1 yhtiö</i>	<i>15 jäsentä</i>	<i>7 naisjäsentä</i>	<i>= 46,7 %</i>
<i>STM</i>	<i>1 yhtiö</i>	<i>12 jäsentä</i>	<i>5 naisjäsentä</i>	<i>= 41,7 %</i>
<i>YM</i>	<i>1 yhtiö</i>	<i>12 jäsentä</i>	<i>2 naisjäsentä</i>	<i>= 16,7 %</i>
<i>yhteensä</i>	<i>11 yhtiötä</i>	<i>127 jäsentä</i>	<i>37 naisjäsentä</i>	<i>= 29,1 %</i>

Vastuuhenkilö: Pekka Timonen/KTM; omistajaohjauksen vastuuhenkilö kussakin ministeriössä (OPM, STM ja YM).

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (4.04): Hallitus kannustaa poliittisia ryhmiä ja elimiä lisäämään naisten osuutta ehdokkaina.

Toimenpiteet: Ei toimenpiteitä. Hallituksen ohjauskeinot ovat tässä asiassa vähäisiä ja poliittisen päätöksenteon suhteen ohjausmahdollisuudet palautuvat monissa kohdin poliittisiin puolueisiin. Hallitus pitää tärkeänä sitä että naisia saataisiin lisää poliittiseen päätöksentekoon.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (4.05): Hallituksen kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman tavoitteena on elinvoimaiseen kansalaisyhteiskuntaan perustuva vetovoimainen edustuksellinen demokratia. Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma on teettänyt selvityksen ohjelmaan sisältyvien hankkeiden vaikutuksista naisten ja miesten tilanteeseen. Selvityksen tulokset otetaan huomioon osahankkeiden toteuttamisessa. Ohjelman seurantaindikaattorit rakennetaan niin, että niiden avulla kansalaisvaikuttamista voidaan tarkastella myös sukupuolen mukaan eritellysti.

Toimenpiteet: Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman toteuttamasta selvityksestä teetettiin OM:ssä seurantaselvitys ja sen vaikuttavuutta seurataan parhaillaan. Keväällä 2006 järjestettävään vastuuvirkamiehille koulutusta valtavirtaistamiseen liittyen. Lisäksi hallituksen tasa-arvo-työryhmän kanssa pyritään tekemään yhteistyötä tekemällä mahdollisesti ehdotuksia tuleviin politiikkaohjelmiin. Indikaattorien osalta kehittämistyö on vielä kesken ja jatkuu vuoden loppuun.

Vastuuhenkilö: Maria Wakeham/OM.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (4.06): Valtiovarainministeriö viestittää hallinnolle suosituksen ja esimerkein toimenpiteistä, joilla voidaan lisätä naishakijoiden määrää avoimiin virkoihin ja ottaa sukupuolinäkökulma nykyistä paremmin huomioon rekrytointiprosessin kaikissa vaiheissa. Tavoitteena on, että naishakijoiden määrä avautuviin johtajavirkoihin lisääntyy ja että noin puolet uusista nimitetyistä on naisia. Lisäksi valtion naisjohtajien verkostoitumista tuetaan vuosina 2004-2005.

Toimenpiteet: Tuorein tilasto naisjohtajien lukumäärän kehityksestä löytyy valtiovarainministeriön internet -sivujen naisjohtajaosuudesta. Tietoja hakijoiden määristä ei rekisteröidä valtion henkilökisteriin. Tällainen tieto on vain virastoissa. Ohessa edellä mainittua tilastotietoa naisjohtajien lukumäärän kehityksestä:

Naisten osuuden kehittyminen valtionhallinnon johtotehtävissä

Vuosi	Ylimmästä johdosta * %	Johtoon kuuluvista ** %	Muista esimiehistä *** %	Henkilöstöstä %
1997		16,5	29,5	45,1
1998		23,8	30,0	45,8
1999		25,9	27,8	46,1
2000		31,7	36,6	46,4
2001		30,7	34,3	47,8
2002	15,2	32,6	37,8	48,2
2003	21,9	33,1	38,4	48,4
2004/IX	21,8	35,7	39,2	49,0

Naisten osuus valtionhallinnon ylimmässä johdossa on elokuussa 2005 23,7 % (46/194). Ylimpään johtoon kuuluviksi lasketaan 1) ministeriöiden ylin johto eli valtiosihteerit, kansliapäälliköt, alivaltiosihteerit, osastopäälliköt ja vastaavat sekä 2) virastojen ylin johto (pääjohtajat, ylijohtajat virastojen päällikköinä, maaherrat, yliopistojen rehtorit, kanslerit, oikeuskansleri, apulaisoikeuskansleri, puolustusvoimain komentaja, valtakunnansyyttäjä, valtakunnansovittelija ja muut vastaavat, jotka ovat virastopäällikön asemassa).

Naisten osuus kaikista johtoon kuuluvista vuonna 2003 oli 33,1 % ja vuonna 2002 32,6 %, muista esimiehistä 37,8, valtion henkilöstöstä 48,2 %. Johtoon kuuluvat virastojen ja laitosten johtajat ylä- ja keskitasolla sekä tuloyksikköjen ja vastaavien vastuuyksikköjen johtajat. Johtoon kuuluvat virat/tehtävät määritellään työjärjestyksen ja toimivan organisoinnin perusteella. Muihin esimiehiin kuuluvat sellaiset toimenkuvat, joissa työnjohtamisen ja esimiestehtävien osuus työajasta on yli puolet.

Tilastotiedon tuottamisesta naisjohtajatilanteen kehittymisestä sovittiin hankkeessa, jonka nimenä oli Naisjohtajat -uralla eteenpäin, naisten sijoittuminen valtionhallinnon johtotehtäviin. Hankkeen raportti löytyy valtiovarainministeriön internet -sivuilta (työryhmämuistio 5/2004). Samassa hankkeessa Naisjohtajat -uralla eteenpäin -verkoston käynnistämisestä. Verkosto on käynnistetty ja naisjohtajien tapaamisia on tarkoitus järjestää edelleen.

Vastuuhenkilö: Anna-Maija Heino/VM.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (4.07): Opetusministeriö ja Suomen Akatemia selvittävät naisten etenemistä tutkijankoulutuksessa ja tutkijanuralla sekä toimenpiteet havaittujen epäkohtien korjaamiseksi. Opetusministeriö tukee Suomen Akatemian toimintaa naisten tutkijan uran edistämiseksi ja kehittää tasa-arvon toteutumista kuvaavia tilastotietoja ja indikaattoreita.

Opetusministeriön helmikuussa 2006 julkaistussa työryhmämuistiossa Tohtorikoulutuksen kehittäminen suositellaan mm., että tohtorikoulutettavien rekrytoinnissa, ohjauksikäytännöissä ja väitöskirjojen tarkastajien valinnassa kiinnitetään erityistä huomiota tasa-arvoon. Lisäksi suositellaan, että tutkijakoulujen johtajien ja johtoryhmien valinnassa kiinnitetään huomiota tasapuoliseen sukupuolijakaumaan. Opetusministeriön tutkijanuratyöryhmä tulee esittämään lisää toimenpiteitä keväällä 2006 julkistettavassa raportissaan. Suomen Akatemian kesäkuussa 2006 hyväksytty tasa-arvosuunnitelma sisältää Akatemiassa kehitetyt tasa-arvoindikaattorit, joiden perusteella Akatemia seuraa naisten tutkijanuran esteiden poistumista ja tasa-arvon toteutumista tutkijanuralla. Ensimmäinen raportti laaditaan vuonna 2006.

Vastuuhenkilö: Sakari Karjalainen/OPM.

5 NAISIIN KOHDISTUVAN VÄKIVALLAN VÄHENTÄMINEN JA PROSTITUUTION SEKÄ NAISKAUPAN EHKÄISY

Parisuhde- ja naisiin kohdistuvan väkivallan sekä prostituution ehkäisyyn varataan resurssit koko hallituskaudeksi. Väkivallan uhrien ja prostituoitujen tukipalveluihin lisätään voimavaroja ja naiskaupan uhrien suojelua vahvistetaan.

Väkivallan vähentämiseksi laaditaan väkivallan kaikki keskeiset osa-alueet kattava kansallinen väkivallan vähentämishjelma. Tehostetaan keinoja puuttua perheväkivaltaan.

5.1 Yleiset toimintalinjat naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisessä

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (5.11): Sosiaali- ja terveysministeriössä on laadittu lähisuh-teissa tapahtuvan väkivallan ehkäisyyn pyrkivä vuosien 2004 - 2007 toimintaohjelma, joka valmistui syksyllä 2004. Ohjelman keskeisimpiä tavoitteita ovat väkivallan uhreille ja tekijöil-le tarkoitettuna koko maan laajuisen perus- ja erityispalveluverkoston parantaminen, väkivaltaa näkevien ja kokevien lasten sekä nuorten auttamisen tehostaminen ja väkivaltatyöhön ja asi-oiden käsittelyyn tarvittavan ammatillisen osaamisen kehittäminen. Ohjelma sovitetaan yh-teen kansallisen väkivallan vähentämishjelman kanssa.

Toimenpide: Ohjelman toteuttaminen on käynnissä. Joka läänin on perustettu paikallisten toimijoiden ryhmä ja palkattu alueellisesta toteutuksesta vastaava koordinaattori. Tavoitteena on, että joka kuntaan/seutukuntaan nimetään lähisuhde- ja perheväkivallan yhdyshenkilö. Ammatillista osaamista edistetään alueellisilla koulutuksilla sekä kehittämällä lähisuhde- ja perheväkivallan koulutusohjelmia sosiaali- ja terveydenhuollon koulutukseen. Haasteena jat-kossa on toimintaohjelman yhteensovittaminen väkivallan vähentämishjelman sekä sisäisen turvallisuuden ohjelman kanssa, väkivallan vastaisen työn koordinoinnin turvaaminen kaikil-la tasoilla toimivien palveluketjujen aikaansaamiseksi ja paikallisen kehittämistyön resursoin-nin turvaaminen.

Vastuuhenkilö: Helena Ewalds/STM

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (5.12): Rikoksantorjuntaneuvoston väkivallan vähentämish-jelmassa otetaan kattavasti huomioon naisiin kohdistuva väkivalta.

Toimenpiteet: Helmikuussa 2005 julkaistussa ohjelmaluonnoksessa naisiin kohdistuvaa vä-kivaltaa käsitellään laajasti muun muassa aiheelle omistetussa luvussa. Teema on sisällytetty luonnoksen ja siitä saatujen lausuntojen perusteella laadittuun raporttiin.

Vastuuhenkilö: Hannu Takala, Jukka-Pekka Takala/OM.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (5.13): Naisiin kohdistuvaan väkivaltaan liittyviä kysymyk-siä sisällytetään tuomareiden koulutusohjelmiin valtavirtaistamalla vuodesta 2004 alkaen.

Toimenpiteet: Huomioidaan seuraavissa tuomareille järjestettävissä koulutusseminaareissa muiden tasa-arvokysymysten (ikä, etninen ryhmä jne.) ohella: 1.) Ihmisoikeussopimukset ja perusoikeudet lainkäytössä, 2.) Uudistuva rikosoikeus.

Vastuuhenkilö: Mauri Suo/OM.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (5.14): Lähi- ja aluepoliisit ovat saaneet perheväkivaltaa koskevaa koulutusta osana peruskoulutustaan. Koulutusta jatketaan ja koulutusohjelma päivitetään osana rikoksentorjuntaneuvoston ohjelmaa.

Toimenpiteet: Väkivallan vähentämishojelman luonnos tukee poliisin aihetta koskevaa koulutusta. Jos ehdotuksen mukainen väkivallan vähennystoimien koordinaatioelin muodostetaan, se tulee seuraamaan ja tukemaan tämän suosituksen toteutumista.

Vastuuhenkilö: Minna Piispa/OM.

SM: Poliisin ylijohdolla on valmistellut poliisihallintoon ohjelman poliisin toimenpiteiksi väkivallan estämiseksi ja vähentämiseksi vuoden 2005 lopussa ja sen toteutuksessa on otettu huomioon myös tarvittava koulutuksen jatkaminen kuten: poliisin peruskoulutus ja työpaikkakoulutus, johon myös lähi- ja aluepoliisit osallistuvat.

Vastuuhenkilö: Mikko Lampikoski/SM

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (5.15): Ihmiskauppa on kasvava ihmisoikeusongelma, joka koskettaa myös Suomea. Kansallinen ihmiskauppaa koskeva toimintaohjelma laaditaan ja toimeenpannaan ottaen huomioon YK:n sopimukset ja ETYJ:n 2.12.2003 hyväksytyt ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman hallitukselle asettamat sitoumukset. Lisäksi Suomi pyrkii aktiivisesti edistämään ihmiskauppaa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen laatimista. Ihmiskauppakysymyksissä kehitetään yhteistyötä suomalaisten kansalaisjärjestöjen kanssa.

Toimenpiteet: Valtioneuvosto hyväksyi 28.5.2005 ihmiskaupan vastaisen toimintasuunnitelman. Suunnitelma tarkastelee ja esittää olemassa olevia sekä tulevaisuudessa tarvittavia toimenpiteitä 1) ihmiskaupan ehkäisemiseksi, 2) uhrien tunnistamiseksi, suojelemiseksi ja auttamiseksi, 3) ihmiskauppaan syyllistyneiden syytteen asettamisen turvaamiseksi, 4) tietoisuuden lisäämiseksi ihmiskaupasta ilmiönä sekä 5) järjestäytyneen rikollisuuden vastustamiseksi. Lähtökohtana on uhrien nopea tunnistaminen ja auttaminen. Toimintasuunnitelma tarkastelee ihmisoikeusnäkökulmasta ihmiskaupan koko ketjua ja pyrkii huomioimaan sukupuoli- sekä lapsinäkökulman. Toimintasuunnitelmassa on esitetty toimenpide-ehdotuksia ja niiden täytäntöönpanosta vastaavat vastuutahot. Vastuutahojen lausuntokierroksen jälkeen ihmiskaupan vastainen työ jatkuu perustettavassa toimintasuunnitelman seurantaryhmässä. Seurantaryhmä perustettaneen vuoden 2005 aikana.

Suomi osallistuu aktiivisesti Nordic-Baltic Task Force:n toimintaan, jonka tavoitteena on ehkäistä ihmiskauppaa alueella. Lisäksi SM:n johdolla toimii työryhmä, joka valmistelee ulkomaalaislain uudistusta siten, että se paremmin huomio ihmiskaupan uhrien aseman. Suomi on myös järjestänyt ihmiskaupan vastaisia tapahtumia yhteistyössä mm. Etyjin, NATO:n, IOM:n sekä ILO:n kanssa. Lisäksi Suomi rahoittaa erilaisia ihmiskaupan ehkäisemiseen ja uhrein aseman parantamiseen tähtäviä projekteja Itä-Euroopassa, Venäjällä ja Suomessa.

Suomi on ratifioinut YK:n kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen sopimuksen vuonna 2004 ja allekirjoittanut ihmiskaupan vastaisen lisäpöytäkirjan, jonka hyväksymistä koskevan hallituksen esityksen valmistelu on käynnissä OM:ssä. Tarkoituksena on antaa hallituksen esitys aiheista eduskunnalle syysistuntokaudella 2005. Lisäpöytäkirja ratifioitaneen 2006. Euroopan neuvoston ihmiskaupan vastainen yleissopimus avattiin allekirjoitettavaksi Varsovassa 16-17.5.2005 järjestetyssä EN:n huippukokouksessa. Suomi osallistui aktiivisesti sopimuksen valmisteluihin. Sopimus allekirjoitetaan vuonna 2006.

Vastuutaho: Ulkoasiainministeriö/ oikeudellinen ja poliittinen osasto

SM: Sisäasiainministeriössä on laadittu oma ihmiskaupan vastainen toimintasuunnitelma ja se on hyväksytty 24.10.2005. Suunnitelman toimeenpanoa ja seuranta varten ollaan asettamassa työryhmää.

Vastuutaho: SM/poliisiosasto.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (5.16): Lapin lääninhallitus kartoittaa yhteistyössä eri asiantuntijatahojen kanssa Lapissa esiintyvän prostituution yleisyyttä ja ilmenemismuotoja sekä toimenpiteitä siihen puuttumiseksi.

Toimenpiteet: Hankkeen väliraportti ”Ei vain rakkaudesta vaan myös rahasta” valmistui 2004. Lapin yliopiston toteuttama hanke päättyy 31.12.2005 lopussa ja loppuraportti valmistuu alkuvuodesta 2006. Hanke on saanut jatkorahoitusta (ESR) vuoden 2008 alkuun asti.

Vastuuhenkilö: Päivi Yli-Pietilä/STM.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (5.17): Naisiin kohdistuvasta väkivallasta vuonna 1997 tehty uhritutkimus uusitaan vuonna 2005. Rikoksentorjuntaneuvosto kokoaa tutkimuksen kehittämisestä ja rahoittamisesta kiinnostuneet tahot.

Toimenpiteet: Usko, toivo, hakkaus II -seurantatutkimuksen rahoittavat STM, OM ja SM. Tilastokeskuksen kokoaman aineiston analysoivat OM:n ja SM:n tutkimuslaitosten tutkijat. Raportti ilmestyy syksyllä 2006.

Vastuuhenkilö: Jukka-Pekka Takala/OM.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (5.18): Henkisen ja fyysisen työpaikkaväkivallan vähentämiseksi työsuojelupiirit valvovat tehostetusti vuosina 2004-2007 työpaikkoja niillä aloilla, joilla väkivallan uhkaa eniten esiintyy, ja antavat ohjeita tarpeellisista toimenpiteistä.

Toimenpiteet: Työsuojelupiirien kanssa on sovittu tulossopimuskaudelle 2004-2007 asiakasväkivallan sekä ns. huonon kohtelun valvontatavoitteet. Nämä tavoitteet kohdistuvat suurelta osin naisvaltaisille toimialoille, kuten sosiaali- ja terveydenhuolto, kauppa jne. Tavoitteena on, että toimialojen työpaikoilla on toimivat järjestelmät em. asioiden hallintaan.

Vastuuhenkilö: Jussi Murto/ STM.

5.2 Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa vähentäviä erityishankkeita kunnissa

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (5.21): Sosiaalityön neuvottelukunta antaa vuoden 2004 loppuun mennessä ehdotuksen sosiaalityön kehittämisestä, mukaan lukien sosiaalityön ja poliisin yhteistyön tehostaminen.

Toimenpiteet: Sosiaalityön neuvottelukunta on antanut sosiaalityön kehittämislinjaukset vuoteen 2015. Linjausten toimeenpano on aloitettu sosiaalialan kehittämishankkeessa ja sitä tukee vuonna 2006 asetettava Sosiaalityön neuvottelukunta. Sisäministeriössä pyritään siihen, että saataisiin sosiaalityöntekijä työskentelemään kaikilla kihlakuntien poliisilaitoksilla. Aluksi tavoitteena on saada sosiaalityöntekijä yli 50 000 asukkaan kihlakuntien poliisilaitoksille.

Vastuuhenkilö: Pirjo Sarvimäki/ STM; Mikko Lampikoski/SM.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (5.22): Lähisuhdeväkivallan ehkäisytyötä jatketaan muutamissa kunnissa toteutettavissa pilottihankkeissa. Hankkeiden tarkoituksena on vakiinnuttaa hyviksi osoittautuneita työmenetelmiä ja käytäntöjä, kehittää moniammatillista yhteistyötä ja saada väkivallan ehkäisytyö normaaliksi osaksi kunnan ja seutukunnan päätöksentekoa ja toimintaa.

Toimenpiteet: Kunnille ja seutukunnille tarkoitettu opas (SU, RU, www) väkivaltatyön järjestämisestä paikallistasolla on valmistunut keväällä 2005. Opas on lähetetty kaikkiin kuntiin ja aiheesta on järjestetty valtakunnallinen seminaari keväällä 2005.

Vastuuhenkilö: Helena Ewalds/STM.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (5.23): Laaditaan opas, jonka tarkoituksena on auttaa ammattiauttajia tunnistamaan maahanmuuttajanaisten kokemia väkivaltailmiöitä ja löytämään niiden ratkaisemiseen tarkoituksenmukaisia tapoja. Opas valmistuu syksyllä 2004.

Toimenpiteet: Opas on ilmestynyt suomeksi ja ruotsiksi kesällä 2005.

Vastuuhenkilö: Helena Ewalds/STM.

5.3 Naisiin kohdistuvan ja lähisuhdeväkivallan vastaisen työn koordinointi

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (5.31): Yhteistyöverkostoja parannetaan

Toimenpiteet: STM, OM ja SM ovat sopineet, että Rikoksenteorjuntaneuvosto tulee asettamaan väkivaltajaoston edistämään väkivallan vähentämistyötä. Keväällä 2006 STM asettaa työryhmän selvittämään miten jo olemassa olevat virastot ja laitokset voivat tehokkaammin tukea alueellista ja paikallista väkivallan vähentämistyötä. Työryhmä selvittää myös onko tarvetta keskittää perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan liittyvää osaamista valtakunnallisella tasolla ja tekee siitä ehdotuksen.

Vastuuhenkilöt: Helena Ewalds/STM; poliisiosasto/SM; Hannu Takala/OM.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (5.32): Selvitetään valtakunnallisen väkivaltatyön koordinaatioyksikön perustamista. Yksikön koordinoititehtävät koskisivat alan moniammatillista yhteistyötä kuten tiedotusta ja internetsivujen ylläpitoa, koulutusta, tutkimusta, kehittämistoimintaa ja kansainvälistä yhteistyötä.

Asia nousee esille Rikoksenteorjuntaneuvoston valmistelemassa valtioneuvoston periaatepäätöksessä väkivallan vähentämisestä.

Vastuuhenkilö: Hannu Takala/OM.

6 VARHAISKASVATUKSEN, ESIOPETUKSEN JA KOULUTUKSEN KEHITTÄMINEN

6.1 Päivähoidon, varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kehittäminen

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (6.11): Sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumisen edistäminen sisältyy lasten hoidon, kasvatuksen ja opetuksen osalta helmikuussa 2002 valmistuneeseen varhaiskasvatuksen linjauksiin (valtioneuvoston periaatepäätös), varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (Stakes 30.9.2003) ja opetushallituksen ohjeisiin esiopetuksesta. Näiden asiakirjojen pohjalta varhaiskasvatuksessa ja lasten hoidossa sekä esiopetusta kehitettäessä kiinnitetään entistä enemmän huomiota kehityksellisiin eroihin tyttöjen ja poikien välillä, jotta varhaiskasvatus ja esiopetus tukisivat tasa-arvoisuuteen kasvamista. Toisaalta on otettava huomioon myös tyttöjen ja poikien yksilölliset erot, jotta stereotyyppisiä käsityksiä ja toimintamalleja ei uusinnettaisi.

Toimenpiteet: Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden toimeenpano on käynnissä useimmissa kunnissa.

Vastuuhenkilö: Tarja Kahiluoto/STM.

Tasa-arvokysymykset on integroitu osaksi Valtioneuvoston päättämiä perusopetuksen ja lukiokoulutuksen valtakunnallisia tavoitteita ja tuntijakoa sekä Opetushallituksen päättämiä aamu- ja iltapäivätoiminnan, esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteita. Peruskoulujen valmiuksia vastata koko ikäluokan koulutuksesta on kehitetty. Lisäksi tasa-arvokysymyksiä käsitellään osana kansallisia kehittämishankkeita, kuten Erilaiset oppijat - yhteinen koulu -hanketta.

Vastuuhenkilöt: Jari Rajanen (esi- ja perusopetus)/OPM, Heikki Blom (lukiokoulutus)/OPM, Irmeli Halinen/OPH

6.2 Segregaation lieventäminen koulutuksessa

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (6.21): Tasa-arvon toteutumista edistetään kaikilla koulutusasteilla. Segregaation lieventämiseksi oppilaitoksia kannustetaan etsimään käytäntöjä, jotka tukevat tasa-arvon edistämistä. Tämän lisäksi pedagogisia menetelmiä tarkastellaan tyttöjen ja poikien oppimistulosten erojen perusteella.

Toimenpiteet: Kuten kohta 6.1

Vastuuhenkilöt: Jari Rajanen (esi- ja perusopetus)/OPM, Heikki Blom (lukiokoulutus)/OPM, Irmeli Halinen/OPH

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (6.22): Tasa-arvon edistäminen yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa sisällytetään tulos- ja tavoiteohjausprosessiin. Koulutukseen liittyvää segregaa-tiota pyritään lieventämään opettajien perus- ja täydennyskoulutusta sekä opintojen ohjausta kehittämällä ja tiedottamalla nuorille eri ammateista.

Toimenpiteet: Tasa-arvon edistäminen on ollut osa tulos- ja tavoiteohjausprosessia vuosina 2004-2005. Yliopistojen tasa-arvosuunnitelmien päivitys ja niiden seuranta ovat olleet esillä palautekeskusteluissa ja kirjallisessa palautteessa. Yliopistojen tutkinnonuudistusprosessissa tasa-arvokysymyksiä koskevia aiheita on sisällytetty uusiin opettajankoulutuksen tutkintoihin. Opinto-ohjaajakoulutuksessa tasa-arvoisällöt ovat esillä.

Vastuhenkilö: Armi Mikkola/OPM.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (6.23): Opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen tasa-arvoisältöä kehitetään ja etsitään keinoja, joilla opettajien sukupuolijakaumaa voitaisiin tasoaistaa.

Toimenpiteet: Tasa-arvokysymykset on integroitu osaksi opettajien perus- ja täydennyskoulutusta. Opettajankouluttajien täydennyskoulutuksessa osoitetaan taloudellista tukea tasa-arvoisältöihin liittyville koulutustilaisuuksille.

Vastuhenkilö: Armi Mikkola/OPM.

7 TASA-ARVON EDISTÄMINEN KULTTUURI-, LIIKUNTA- JA NUORISOPOLITIIKASSA

7.1 Kulttuuri- ja taidepolitiikka

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (7.11): ”Onko sukupuolella merkitystä, onko toimenpiteillä vaikutusta taiteissa ja kulttuurissa? -selvityksen perusteella syksyn 2004 aikana valmistellaan sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseksi tarvittavia toimenpiteitä.

Toimenpiteet: Selvitykseen Onko sukupuolella merkitystä, onko toimenpiteillä vaikutusta taiteissa ja kulttuurissa? kootun perustiedon pohjalta tavoitteeksi asetettiin sukupuolivaikutusten arvioinnin näkökulmasta tiedottaminen. Tavoitteena on saada aikaan kulttuuripolitiikan toimialan eri sektoreilla sukupuolivaikutusten jatkuva arviointi. Arviointitiedon pohjalta puututaan esiin nousevien ongelmien ratkaisuun tulosohjauksella ja informaatio-ohjauksella.

Vastuhenkilö: Hannele Koivunen/OPM.

7.2 Liikuntapolitiikka

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (7.21): Opetusministeriön liikuntayksikön toimialan keskeisten osa-alueiden osalta laaditaan tavoitemäärittely sukupuolten välisen tasa-arvon toteuttamiseksi informaatio- ja resurssiohjauksen keinoin. Kyseiset osa-alueet ovat valtakunnallisten liikuntajärjestöjen avustaminen, liikunnan koulutuskeskusten ja liikuntapaikkarakentamisen tukeminen sekä liikuntatieteellinen tutkimus. Opetusministeriö on asettanut hanketta varten opetusministeriön, liikunnan alan järjestöjen ja toimialan tutkijoiden edustajista koostuvan työryhmän. Työryhmän määräaika on 31.1.2005.

Toimenpiteet: Kulttuuriministerin asettama työryhmä sai 26.1.2005 valmiiksi muistionsa (Tasapeli-muistio, Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:3), jossa on ehdotukset sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseksi ja sukupuolivaikutusten arvioimiseksi liikunta-alalla. Muistiosta saaduista lausunnoista on laadittu yhteenveto. Vuoden 2006 talousarvioesityksessä on varattu määräraha kunnille myönnettävästä tuloksellisuuspalkkiosta sukupuolten tasa-arvon ja suvaitsevaisuuden edistämiseksi.

Opetusministeriö tilasi Tasapeli-työryhmän työtä varten Suomen Liikunta ja Urheilu (SLU) ry:ltä selvityksen miesten ja naisten asemasta suomalaisessa liikuntakulttuurissa. Selvitys koostuu yhteensä tuoreita tilasto- ja tutkimustietoja sukupuolten yhtäläisyyksistä ja eroista liikun-

nan harrastamisessa, valikoitumisessa liikunnan luottamus-, asiantuntija- ja ammattitehtäviin sekä liikuntapalvelujen tarjonnassa ja käytössä. Selvitys painottuu liikuntajärjestöjen, kuntien ja oppilaitosten toimintaan. Työryhmän ehdottamien muiden hankkeiden toimeenpanosuunnittelu käynnistettiin loppuvuodesta 2005.

Vastuuhenkilö: Hannu Tolonen/OPM.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (7.22): Liikunnan toimialan päätöksentekoon osallistuvien sukupuolijakauma selvitetään. Arvioidaan liikunnassa lajikohtaisesti tasa-arvon toteutumista. Lähtökohtana on lajien harrastajien sukupuolijakauma, jota verrataan muun muassa päätöksentekoon osallistuvien henkilöiden sukupuolijakaumaan.

Toimenpiteet: Opetusministeriö asetti vuonna 2003 lajiliittojen tulosohjauksen kehittämistyöryhmän, jonka tehtävänä oli muun muassa arvioida tulosohjauksen vaikutuksia valtakunnallisten lajiliittojen tuloksiin keskeisillä tulosalueilla sekä tehdä esityksiä arvioinnin kehittämiseksi ottaen huomioon liittojen erilaisuuden. Lisäksi työryhmän tuli tehdä muita tarvittavia esityksiä. Työryhmän työn pohjalta opetusministeriö valmistelee avustuskriteerejä, jotka otetaan käyttöön vuoden 2007 valtionapuvalmistelussa.

Kehittämistyöryhmä totesi yhteiskunnallisen vastuun osalta sen, että yhteiskunnan odotuksiin lajiliittojen tulee vastata omien valintojensa pohjalta. Opetusministeriön arvioinnissa kiinnitetään huomiota yhteiskuntavastuun painopistealueisiin; laaja-alaiseen tasa-arvoon, suvaitsevaisuuteen ja antidopingtyöhön. Työryhmä esittää, että erittäin hyvin Reilun Pelin periaatteita ja muita yhteiskuntavastuita kehittäneitä lajiliittoja palkittaisiin opetusministeriön määrittämällä tavalla.

Tasa-arvon toteutumista mitataan lajikohtaisesti ottaen huomioon lajien erityispiirteet ja nykyinen taso. Tasoja tarkastellaan lähtökohtana lajin harrastajien sukupuolijakauma. Saatua tulosta verrataan mm. päätöksentekoon osallistuvien henkilöiden sukupuolijakaumaan sekä toiminnassa mukana olevien ohjaajien ja valmentajien määrään. Tason kehitystä ja liittojen panostusta kohti tasavertaisia mahdollisuuksia arvioidaan myös liitoilta pyydettävillä kirjallisilla selvityksillä toimenpiteistä, joita lajiliitto on tehnyt tai suunnitellut. Sukupuolivaikutusten arviointiprosessi tullaan toteuttamaan myös muiden liikuntajärjestöjen avustusvalmistelussa.

Vastuuhenkilö: Hannu Tolonen./OPM.

7.3 Nuorisopolitiikka

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (7.31): Valmistellaan hallituksen esitys uudeksi nuorisotyölaiksi siten, että lainvalmistelun yhtenä arvolähtökohtana on sukupuolten välinen tasa-arvo. Tasa-arvolähtökohta sisällytetään myös resursseja koskeviin säännöksiin. Lainvalmistelu vuosina 2003-2005 organisoidaan siten, että erillinen asiantuntijaryhmä arvioi ja valmistelee hallituksen esitystä sukupuolivaikutusten osalta.

Toimenpiteet: Hallituksen esityksen nuorisolaiksi valmistelussa sukupuolten välisen tasa-arvon huomioon ottaminen on varmennettu opetusministeriön kulttuuri-, liikunta-, ja nuorisopolitiikan osaston tasa-arvoasioista vastaavan virkamiehen osallistumisella valmistelutyöhön sekä lakiesityksen sukupuolten tasa-arvoa pohtineella opetusministeriön nuorisoyksikön sisällä toimineella virkamiestyöryhmällä. Hallituksen esitykseen nuorisolaiksi on kirjattu nuorisotyön ja -politiikan lähtökohdat (1 luvun 1 §:n 2 momentti), jotka ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yh-

denvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus ja kansainvälisyys, terveet elämäntavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen. Tasa-arvoon sisältyy sukupolvien, sukupuolten ja alueiden tasa-arvo. Valtakunnallisella nuorisojärjestöllä tarkoitetaan nuorisolaissa rekisteröityä järjestöä, joka toteuttaa lain tarkoitusta ja lähtökohtia ja jonka toiminta-alueena on koko maa. Näin ollen sukupuolten tasa-arvo on valtakunnallisten nuorisojärjestöjen määrittelyssä sisällä. Kunkin järjestön tuloksellisuus arvioidaan sen oman toiminta-ajatuksen toteutumisessa.

Vastuuhenkilö: Tuomas Kurttila/OPM.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma: Opetusministeriön hallinnonalalla kehitetään tyttötyön ja poikatyön menetelmiä ottaen huomioon ongelmien erilaisuus. Tavoitteena on nuoren oman identiteetin vahvistaminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen. Nuorisotyön menetelmiä ja avustuskäytäntöjä kehitetään erityisesti ennaltaehkäisevässä huumetyössä, erityisnuorisotyössä ja sosiaalisen vahvistamisen tukea tarvitsevia nuoria sekä maahanmuuttajanuoria koskevassa työssä.

Toimenpiteet: Erityisesti on avustettu maahanmuuttajanuorten kanssa toimivien järjestöjen ja yhteisöjen tyttötyötä (mm. Kalliolan settlementin Tyttöjen talon ao. hankkeita, Kanava ry:n hankkeita). Poikatyön hankkeita on tuettu useita (mm. Lahdessa). Tavoitteet on otettu huomioon erityisesti ennaltaehkäisevässä päihdetyössä, mutta myös yleisesti nuorisotyön kehittämiseen suunnatussa avustamisessa.

Vastuuhenkilö: Immo Parviainen/OPM.

8 MEDIA JA TASA-ARVO

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma: Media ja tasa-arvo -projektissa (2005-2006) selvitetään median itsesääntelyperiaatteen mukaiset mahdollisuudet yhdessä alan toimijoiden kanssa edistää medioiden välittämän sukupuolikuvaston tasapainoisuutta ja stereotyyppittömyyttä. Projektin lähtökohtina ovat Pekingin julistuksen strategiset tavoitteet lisätä naisten osallistumista viestimisessä ja uuden viestintäteknologian kehityksessä sekä niissä ja niiden kautta tapahtuvassa ilmaisussa ja päätöksenteossa sekä edistää tasapainoista ja stereotyyppitöntä kuvaa naisista tiedotusvälineissä. Projektissa pyritään purkamaan sekä miehiä että naisia koskevia stereotyyppioita.

Toimenpiteet: Opetusministeriö asetti helmikuussa 2006 työryhmän laatimaan toimenpideohjelman mediataitojen ja -osaamisen kehittämiseksi. Työryhmässä on mukana liikenne- ja viestintäministeriön edustus.

Vastuuhenkilö : Anita Lehikoinen/OPM.

9 TASA-ARVO TERVEYSPOLITIIKASSA

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (9.01): Tapaturmien ehkäisyä on vahvistettu perustamalla Kansanterveyslaitokseen koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn yksikkö ja käynnistämällä valtakunnallinen ohjelma työtapaturmien vähentämiseksi. Lisäksi liikenne- ja vesiturvallisuuskampanjoita jatketaan.

Toimenpiteet: Miesten kannalta yksi keskeinen terveydellinen ongelma on tapaturmat ja tapaturmakuolleisuus ja siksi tapaturmien ehkäisy on tärkeää. Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien

ehkäisyn yksikkö on toiminnassa ja valtakunnallinen ohjelma työtaturmien vähentämiseksi on käynnistetty.

Vastuuhenkilö: Merja Söderholm/STM.

Jos otat, ota kuski -liikennehaittiuskampanja alkoi kesäkuussa. Se pyrkii vahvistamaan kielteisiä asenteita rattijuopumusta kohtaan. Kampanjan tiedotusjaksot toteutetaan juhannuksena ja pikkujoulusesongin aikaan. Vesiturvallisuuskampanjan mottona on "Viisaasti vesillä", ja sen viestissä korostuvat alkoholin sopimattomuus vesille, pelastusliivien käyttö ja hyvän uimataidon merkitys. Jatkuvasti käynnissä olevan kampanjan tiedotus keskittyy kesään ja heikkojen jäiden aikaan. Molempien kampanjoiden kärki on suunnattu miehiin, koska suurin osa ratti- ja ruorijuopoista sekä hukkuneista on miehiä.

Vastuuhenkilö: Katarina Kivistö/LVM.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (9.02): Käynnistetään kansallinen ohjelma vuosille 2004-2007 ikääntyneiden toimintakyvyn vahvistamiseksi. Ohjelmassa parannetaan ikääntyneiden liikuntaa ohjaavien koulutusta ja ikääntyneiden liikuntapalveluja sekä lisätään ikääntyneen toimintakyvyn ja terveyden ylläpitoon liittyvää tiedotusta.

Toimenpiteet: Toimintakyvyn säilyttäminen on tärkeä edellytys itsenäiselle elämälle. Heikon toimintakyvyn omaavissa on enemmän naisia kuin miehiä. Voimaa vanhuuteen –terveysliikuntaohjelma on käynnistynyt ja se toimii valtakunnallisesti tiedotuksen, koulutuksen ja hanketuen keinoin. Ohjelman toteutuksesta vastaa Ikäinstituutti.

Vastuuhenkilö: Mari Miettinen/ STM.

10 NAISTUTKIMUKSEN TUKEMINEN JA TASA-ARVOTIEDON KOORDINOINTI

Selvitetään naistutkimuksen koordinaatiota.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (10.01): Opetusministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö selvittävät eri vaihtoehtoja tasa-arvotiedon informaatio- ja dokumentaatio toiminnan järjestämiseksi pysyvälle pohjalle ja asettavat tätä varten selvityshenkilön.

Toimenpiteet: Valtavirtaistamisen tueksi kehitetään tasa-arvotiedon tarjontaa. OPM ja STM ovat selvityshenkilö Maria Grönroosin elokuussa valmistuneen raportin ja siitä saatujen lausuntojen pohjalta harkitsemassa, mihin organisaatioon tasa-arvotietopalvelu voitaisiin sijoittaa. Päätös tehtäen vuoden 2006 aikana. Tasa-arvotietopalvelun osaksi suunniteltu, kaikille avoin tasa-arvotiedon Minna-portaali (www.minna.fi) toimii jo ja tarjoaa linkkejä sekä tietoa tasa-arvosta ja sukupuoleen liittyvästä tutkimuksesta. Minna-portaalia kehitetään ja täydennetään edelleen.

Vastuuhenkilö: Hanna Onwen/STM; Heidi Kuusi/OPM.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (10.02): Opetusministeriö kehittää naistutkimuksen koordinaatiota ja kiinnittää naistutkimuksen asemaan huomiota tulosohjausprosessissa. Tavoitteena on hallituskauden aikana varmistaa naistutkimuksen asema osana yliopistotason tutkimusta.

Toimenpiteet: Naistutkimuksen virat on perustettu suunnitelman mukaisesti useisiin yliopistoihin. Naistutkimuksen aseman varmistaminen ja sen kehittäminen koordinoidaan tulosneuvotteluissa.

Vastuuhenkilö: Juhani Dammert/OPM.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (10.03): Opetusministeriön syksyllä 2004 asettaman tutkijanuratyöryhmän tehtävänä on laatia ehdotus strategiaksi ammattimaisen tutkijanuran kehittämiseksi ylipäätään sekä siitä, miten naisten tutkijanuraa ja tasa-arvoa tutkijanuralla edistetään.

Toimenpiteet: Tutkijanuratyöryhmän mietintö valmistuu vuoden 2005 syksyn aikana. Tavoitteena on myös tasa-arvon edistäminen yliopistojen uuden palkkausjärjestelmän valmistelussa.

Vastuuhenkilö: Juhani Dammert/OPM.

11 MIEHET JA TASA-ARVO

Tasa-arvopoliittiset kysymykset arvioidaan myös miesnäkökulmasta. Miehiä kannustetaan perhevapaiden pitämiseen.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (11.01): Sosiaalialan kehittämishankkeen osahankkeessa ”Tilaa lapsille ja perheille” kannustetaan isiä käyttämään aikaisempaa laajemmin oikeuksiaan perhevapaisiin ja pyritään vaikuttamaan asenteisiin niin, että isien perhevapaiden käyttö olisi entistä hyväksytympää työpaikoilla. Isyysvapaa-tiedotuskampanjan työtä jatketaan. Lisäksi perhevapaalainsäädännön kehittämistä isien vanhemmuuden tukemiseksi selvitetään.

”Tilaa lapsille ja perheille” -hanke on käynnissä (ks. luku 3.5).

Vastuuhenkilö: Kari Ilmonen/ STM.

Katso myös toimenpide 3.51 luvussa 3.5 (TM).

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (11.02): Opetusministeriön hallinnonalalla miehet ja tasa-arvoaihe on noussut esiin esimerkiksi tyttöjen ja poikien oppimiseroja koskevissa selvityksissä ja työmarkkinoiden segregaatiota koskevissa tutkimuksissa. Oppilaanohjausta ja ammatinvalinnanohjausta kehitetään siten, että se mahdollisimman hyvin tukee tyttöjä ja poikia valitsemaan koulutus- ja ammattialan mahdollisimman laajasta valikoimasta perinteisten sukupuolikäsitysten rajoittamatta. Pedagogisia menetelmiä tarkastellaan ja kehitetään tyttöjen ja poikien oppimistulosten erojen perusteella lasten ja nuorten oppimisen tukemiseksi. Kirjastotoiminnan kehittämisessä etsitään keinoja, joilla innostettaisiin poikia lukemisharrastukseen.

Toimenpiteet: OPM: Kuten kohta 6.1:

Vastuuhenkilö: Jari Rajanen (esi- ja perusopetus)/OPM, Heikki Blom (lukiokoulutus)/OPM

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (11.03): Varusmiehille varusmiespalveluksen aikana annettavassa kansalaiskasvatuksessa otetaan huomioon sukupuolten välisen tasa-arvon näkökulma ja väkivaltaa koskevan tietoisuuden kasvattaminen.

Toimenpiteet: Tavoite toteutuu varusmiespalveluksen aikana annettavassa kansalaiskasvatuksen opetussuunnitelmassa. Varusmiehille annettava johtajakoulutus painottuu yksilön koulutukseen, joka valmentaa myös siviilielämään ja toisten ihmisten huomioon ottamiseen.

Vastuutaho: Resurssipoliittinen osasto/henkilöstöyksikkö/PLM

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (11.04): Miehet ja tasa-arvo-aihepiiristä laaditaan selvitys, jossa hahmotetaan miesten ja tasa-arvopolitiikan suhdetta.

Toimenpiteet: Miehiä ja tasa-arvoa koskevaa strategia-asiakirjaa valmistellaan STM:ssä. Asiakirja toimii EU-konferenssin Miehet ja tasa-arvo tausta-asiakirjana ja kartoittaa miehiin ja tasa-arvoon liittyviä keskeisiä yleisen tason haasteita sekä mahdollisia vastauksia niihin. Asiakirja valmistuu vuonna 2006.

Vastuuhenkilö: Jouni Varanka/STM.

12 VALTAVIRTAISTAMINEN JA TASA-ARVON EDISTÄMINEN VALTIONHALLINNOSSA

12.1 Sukupuolten välisen tasa-arvon valtavirtaistamisen toteuttaminen valtionhallinnossa

Sukupuolten välisen tasa-arvon toteuttamissuunnitelma valtionhallinnossa 2004-2007

o Valtavirtaistamiskoulutus ja tietotuotanto

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (12.11): Valtavirtaistamisen toteuttaminen valtionhallinnossa edellyttää, että virkamiehet saavat riittävän perehdytyksen aiheeseen. Ministeriöt järjestävät yhdessä koulutusta valtavirtaistamisesta ja sukupuolivaikutusten arvioinnista vuodesta 2004 alkaen.

Toimenpiteet: Valtioneuvoston yhteinen valtavirtaistamisseminaari järjestettiin syyskuussa 2005. Talousarvion valtavirtaistamista käsittelevä seminaari järjestettiin marraskuussa 2005 yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön, valtiovarainministeriön, Kuntaliiton ja tasa-arvoasiain neuvottelukunnan kanssa. Tämän lisäksi ministeriöt ovat järjestäneet virkamiehilleen omaa koulutusta sosiaali- ja terveysministeriön tuella. Koulutustarve jatkuu yhä voimakkaana.

Vastuuhenkilö: Hanna Onwen/STM.

Esimerkkejä ministeriöittäin

PLM: Puolustushallinnossa järjestetään syksyllä 2005 em. koulutusta STM:n avustuksella. Puolustushallinnon virastot arvioivat jatkokoulutustarpeensa.

YM: Ympäristöministeriön henkilöstölle on tarjottu mahdollisuus osallistua ministeriöiden yhteiseen koulutukseen. Tähän mennessä koulutukseen on osallistunut tasa-arvotyöryhmän puheenjohtaja ja sihteeri. YM ehdottaa, että ministeriöiden henkilöstölle järjestettäisiin yksittäisen vaikutuslajikoulutuksen sijasta koulutusta, johon koottaisiin eri vaikutuslajien arvioinnista keskeistä sisältöä. Näin saataisiin paremmin osallistujia motivoitua osallistumaan koulutukseen.

MMM: Maa- ja metsätalousministeriön tasa-arvoryhmälle ja ministeriön hallinnonalan tasa-arvoyhdyshenkilöille järjestettiin seminaari tasa-arvosuunnitelmien tekemisestä ja valtavirtaistamisesta. Vuonna 2006 toteutetaan koko henkilöstölle tarkoitettu tasa-arvoseminaari, jonka tavoitteena on lisätä henkilöstön ymmärrystä tasa-arvolain muutoksista ja valtavirtaistamisen käsitteestä.

LVM: Ministeriön ylimmälle virkamiesjohdolle on järjestetty valtavirtaistamiskoulutusta. Ministeriön tasa-arvotyöryhmän jäseniä on osallistunut valtioneuvostion yhteiseen valtavirtaistamisseminaariin.

VNK: Kanslian tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmän jäsenet ovat osallistuneet valtavirtaistamiskoulutukseen ja myös koko henkilökunnalle on tarjottu mahdollisuuksia valtavirtaistamiskoulutukseen.

OM: Oikeusministeriön tasa-arvotyöryhmälle järjestettiin tasa-arvosuunnitelman laatimista ja valtavirtaistamista koskevaa koulutusta.

UM: Ministeriön tasa-arvotyöryhmälle järjestettiin valtavirtaistamista koskeva koulutustilaisuus helmikuussa 2006.

TM: Työministeriö on järjestänyt vuonna 2004 johdolle ja valmistelijoille oman koulutuksen sukupuolivaikutusten arvioinnista lainvalmistelussa ja päätöksenteossa. Lisäksi ministeriöiden yhteisiin koulutuksiin on osallistunut joitain henkilöitä.

STM: Sosiaali- ja terveysministeriö on järjestänyt valtavirtaistamiskoulutusta virkamiehilleen sekä hallinnonalansa virastojen ja laitosten virkamiehille.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (12.12.): Ministeriöiden sisäisiin koulutusohjelmiin sisällytetään sukupuolten välisen tasa-arvon näkökulma. Tavoitteena on, että vuoteen 2007 mennessä tasa-arvonäkökulma on sisällytetty ministeriöiden sisäisiin koulutusohjelmiin perehdyttämisestä lähtien.

Toimenpiteet: Ministeriöt ovat toteuttaneet sukupuolinäkökulman sisällyttämistä sisäisiin koulutusohjelmiin eri tavoilla. Ministeriöt ovat joko sisällyttäneet näkökulman sisäisiin koulutusohjelmiinsä tai tehneet suunnitelmia koulutuksen kehittämiseksi tästä näkökulmasta. Sosiaali- ja terveysministeriötä on pyydetty tuottamaan valtioneuvoston yhteiskäyttöön sähköistä sukupuolten välisen tasa-arvon valtavirtaistamiskoulutusaineistoa. Tätä aineistoa kehitetään sosiaali- ja terveysministeriössä. Ministeriöiden sisäisiin koulutusohjelmiin on lisätty tasa-arvosisältöjä.

Esimerkkejä ministeriöittäin

OM: Johtamiskoulutukseen on pyritty ja pyritään jatkossa valitsemaan tasapuolisesti sekä miehiä, että naisia. Keväällä 2006 järjestettäneen vastuuvirkamiehille koulutusta valtavirtaistamiseen liittyen

OPM: Henkilöstön kehittämiseen osallistumista seurataan osana henkilöstötilinpäätöstä jo nyt sukupuolten välisen tasa-arvon näkökulmasta. Nykyistä käytäntöä vahvistetaan vuoteen 2007 mennessä. Koulutuspäivien määrällisen seurannan lisäksi jatkossa analysoidaan myös henkilöstön kehittämisen taloudellisten resurssien jakautuminen sekä

henkilöstön kehittämismenetelmien sopivuus. Jatkossakin sukupuolten välisen tasa-arvon näkökulma tulee opetusministeriön henkilöstön kehittämisessä toimimaan nk. läpäisyperiaatteella.

YM: STM:n toivotaan tuottavan yhteistä koulutusaineistoa ValtioWoppiin.

KTM: Sisäisiin koulutusohjelmiin sisällytettävä sukupuolten välisen tasa-arvon näkökulmaa on korostettu mm. TE-keskusten naisyritysneuvojien kehittämispäivillä.

LVM: Ministeriön henkilöstöstrategiaan ja henkilöstön perehdyttämisohjelmaan on sisällytetty tasa-arvonäkökulma ja tasa-arvon edistäminen.

VNK: Koulutusohjelman toteuttamisessa otetaan huomioon sukupuolten välisen tasa-arvon toteuttaminen. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusohjelman toteuttamiseen kuuluu asiaan liittyvää koulutusta ja tiedottamista.

SM: Ministeriössä järjestettiin keuhällä 2005 koulutuspäivä teemalla ”Naisten iltapäivä”. Tasa-arvoteman käsittelyä jatketaan vuoden 2006 aikana järjestämällä ministeriön henkilöstölle koulutuspäivä tasa-arvonäkökulmasta molempien sukupuolten kannalta.

MMM: Vuonna 2006 MMM:n henkilöstöstrategian päivittämisen yhteydessä otetaan huomioon tasa-arvonäkökulma osaamisen kehittämisen linjauksissa, joiden pohjalta osaamisen kehittämisen vuosisuunnitelmat laaditaan. Lisäksi vuoden 2006 osaamisen kehittämissuunnitelmaan on sisällytetty vuoden 2005 syksyn koulutusta täydentäviä tilaisuuksia koko henkilöstölle ja niitä järjestetään tarpeen mukaan lisää esim. päivitettyä tasa-arvosuunnitelman julkaisun yhteydessä

UM: tasa-arvoasiat on sisällytetty jo useita vuosia kaikkeen ministeriön peruskoulutukseen, kehitysyhteistyökoulutukseen sekä soveltuvin osin muuhun koulutukseen. Käytössä on useita tasa-arvotyötä ja koulutusta tukevia työkaluja kuten Toiminnallisen tasa-arvon suunnitelma III (TOTASU III), Henkilöstöpoliittinen tasa-arvosuunnitelma (HE-TASU), kehityspolitiikan toimeenpanon tueksi laadittu sukupuolten välisen tasa-arvon edistämisen strategia ja toimintaohjelma sekä muut kehitysyhteistyötä varten laaditut ohjeistukset.

TM: Työhallinnon tasa-arvoyhdyshenkilöille on järjestetty marraskuussa 2005 kaksipäiväiset neuvottelupäivät tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelusta. Toukokuussa 2006 käsitellään keskeisten kouluttajien kokouksessa tasa-arvonäkökulman integroimista valtakunnalliseen koulutusohjelmaan.

PLM: Sisäisen henkilöstöhallinnon sektori on valmistelemassa esimiesten koulutusta, jossa huomioidaan myös tasa-arvoasioita.

STM: Perehdyttämiskoulutukseen on otettu sukupuolten välisen tasa-arvon valtavirtaistaminen osaksi ohjelmaa. Ministeriön muu sisäinen koulutus käydään läpi ja sukupuolinäkökulma otetaan mukaan tarpeen mukaan.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (12.13): Sosiaali- ja terveysministeriö tuottaa valtioneuvoston virkamiehille oppaan lainsäädännön sukupuolivaikutusten arviointia varten vuoden 2004 aikana.

Toimenpiteet: Opas valmistui vuonna 2004. Opas on käännetty ruotsiksi ja se painetaan vuoden 2006 aikana.

Vastuhenkilö: Hanna Onwen.

Esimerkkejä ministeriöittäin:

PLM: Toimitetaan hallintopoliittiselle osastolle säädösvalmistelu- ja yleishallintoyksikköön sekä Pääesikuntaan.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (12.14): Valtavirtaistamisen tukemiseksi ministeriöiden tilastointia uudistetaan niin, että tieto voidaan mahdollisimman laajalti tuottaa sukupuolen mukaan eritellysti.

Toimenpiteet: Ministeriöt terävoittävät koko hallinnonalaan eri yhteyksissä siitä, että tilastoissa tulee käyttää sukupuolijaotusta aina, kun se on mahdollista ja relevanttia. Henkilöstöpoliittisissa kysymyksissä asia on hyvin hoidossa. Muualla asiaan pitää edelleen paneutua huolella. Erityisesti tiedon jatkojalostamisessa tulee säilyttää sukupuolen mukainen erittely.

Esimerkkejä ministeriöittäin

PLM: Toteutetaan puolustushallinnossa mm. henkilöstötilinpäätösten, palkkatilastoinnin ja työtyytyväisyyskyselyjen avulla. Koska ministeriön UPJ on saatu äskettäin valmiiksi, mietitään henkilöstöhallinnon sektorilla jatkokehittelyä UPJ:n ja tasa-arvonäkökohtien osalta.

OM: Henkilöstöraportoinnin kehittäminen (OM:n henkilöstöraportoinnin tietovarasto, VM:n TAHTI -järjestelmä)

OPM: Opetusministeriön tuottamat henkilöstötilastot (henkilöstötilinpäätös, palkkatilastot, työilmapiiribarometri) kerätään ja raportoidaan edelleen sukupuolen mukaan eritellysti.

YM: Henkilöstöhallinnon tietojärjestelmät mahdollistavat sukupuolitarkastelun.

SM: Alueellista kehitystä kuvaavan tilastoinnin kehittämisessä kiinnitetään huomiota tietojen sukupuolen mukaiseen esittämiseen. Sisäasiainministeriö on ohjeistanut asiasta maakunnan liittoja maakuntaohjelmien valmistelun yhteydessä.

STM: STM koordinoi hallinnonalan tietotuotantoa ja huolehtii siitä, että tiedot tuotetaan sukupuolen mukaan eriteltynä aina, kun se on mahdollista. STM käyttää omissa julkaisuissaan sukupuolen mukaista erittelyä, silloin kun se on mahdollista ja järkevää.

KTM: Naisyrityäjyyden edistämisen työryhmän toimenpidesuosituksissa ehdotetaan, että virallisten tilastotietojen keruuta naisyrityäjyydestä tulee vahvistaa.

LVM: Ministeriön tuottamat henkilöstötilastot (henkilöstötilinpäätös, palkkatilastot, työtyytyväisyyskysely) tuotetaan sukupuolen mukaan eriteltynä.

VNK: henkilöstötietojärjestelmissä ja vastaavissa tilastointijärjestelmissä otetaan huomioon sukupuolen mukaisten tietojen käsittely.

VM: VM:n kehittämä Tahti henkilötietojärjestelmä valmistuu vuoden 2006 aikana ja on silloin kaikkien virastojen käytettävissä. Tahtin tietosisältö mahdollistaa henkilöstöön liittyvien tilastojen tuottamisen myös sukupuolen mukaan eriteltynä.

UM: kehitysyhteistyön ja henkilöstöhallinnon tilastot mahdollistavat sukupuolen mukaisen tarkastelun.

TM: Työministeriön tilastojärjestelmää kehitetään parhaillaan ja uudistuksessa otetaan huomioon tietojen tuottaminen sukupuolen mukaan. Henkilöstöä koskeva tieto tuotetaan sukupuolittain eriteltynä. Henkilöstöbarometrillä kootaan tietoa tasa-arvon kokemisesta työministeriössä.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (12.14a): Valtavirtaistamista tukemaan on rakenteilla tasa-arvotiedon ja naistutkimuksen portaali, joka tulee olemaan ensimmäinen tasa-arvoasioihin keskittyvä tieto- ja asiantuntijapankki. Tätä hanketta esitellään tarkemmin luvussa 10.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (12.15): Kolmen vuoden välein toteutettava Tasa-arvobarometri tuottaa tasa-arvotyön taustaksi tietoa kansalaisten tasa-arvoon liittyvistä asenteista, odotuksista ja mielipiteistä. Uusin tasa-arvobarometri julkistettiin marraskuussa 2004.

Toimenpiteet: Tasa-arvobarometri 2004 on suomeksi ja englanniksi STM:n www-sivuilla. Sitä saa myös Editasta (suomeksi) ja Yliopistopainosta (englanniksi). Tutkimus sisältää ajan-kohtaista tietoa tasa-arvoon liittyvistä asenteista ja kokemuksista (mm. tasa-arvon toteutumisen, väkivalta, työelämä, perhe, kotityöt)

Vastuuhenkilö: Päivi Yli-Pietilä/STM.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (12.16): Tasa-arvotyön edistämiseksi kunnallistasolla on valmistunut kaikille avoin kuntatason tietopankki, joka tarjoaa sukupuolen mukaan eriytettyä tietoa. Tietopankin resursointi ja päivittäminen selvitetään.

Toimenpiteet: Tietopankin resursointi ja päivittäminen selvitetään toukokuuhun 2006 mennessä.

Vastuuhenkilö: Jouni Varanka/STM.

o **Lainsäädännön sukupuolivaikutusten arvioiminen**

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (12.17): Tavoitteena on, että vuoteen 2006 mennessä lainvalmisteluhankkeissa selvitetään sukupuolivaikutusten arvioinnin tarve, ja jos tarve arvioitiin on todettu, varsinainen arviointi kunkin lakiehdotuksen sukupuolivaikutuksista on suoritettu.

Toimenpiteet: Sukupuolivaikutusten arvioinnin seuranta lainvalmisteluhankkeissa selvitetään STM:n osalta.

Vastuuhenkilö: Hanna Onwen, STM.

Ministeriöt ovat järjestäneet virkamiehilleen koulutusta sukupuolivaikutusten arvioinnista ja ohjanneet heitä valtioneuvoston yhteisiin koulutustilaisuuksiin. Tästä huolimatta sukupuolivaikutusten arviointia hallituksen esitysten valmistelussa tapahtuu liian harvoin. Vaikutusten arvioinnin kehittäminen on tärkeää lainvalmistelussa yleensä. Sukupuolivaikutusten arviointi on mukana tässä kehittämisessä. Virkamiesten kouluttamista jatketaan, jotta tavoite pystytään saavuttamaan.

Esimerkkejä ministeriöittäin

YM: Vaikutusten arvioinnin kehittäminen on keskeinen tavoite YM:n säädösvalmistelun kehittämisessä. Säädösvalmistelun kehittämisen tueksi on asetettu työryhmä.

VNK: Säädösvalmistelun kehittämisessä kiinnitetään huomiota sukupuolivaikutusten arvioinnin tarpeeseen.

MMM: Lainsäädännön valmistelijoille on annettu ohjeet ja tarjottu koulutusta. Suvaus on aloitettu syksyllä 2005 (= jo 1 HE suvattu ja todettu, että ei ole sukupuolivaikutuksia.). Vuonna 2006 tehostetaan hallituksen esitysten suva-seurantaa, ja velvoitetaan lainsäädännön valmistelijoita ilmoittamaan ministeriön tasa-arvokoordinaattorille, onko suvaukset tehty ja jos ei, niin miksi.

PLM: Puolustusministeriön valmistelemisissa hallituksen esityksissä on selostettu vaikutuksia eri sukupuolten kannalta (esim. HE 110/2005vp eduskunnalle laiksi sotilaallisesta kriisinhallinnasta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi) ja muutenkin pyritty etukäteen selvittämään lakien vaikutuksia naisiin ja miehiin. Tavoitetta on tuettu tarjoamalla säädösvalmistelijoille suvauskoulutusta.

SM: Sukupuolivaikutusten arviointi kytketään yhteen alueellisten vaikutusten arvioinnin kanssa kun aluevaikutusten arvioinnista annetaan uusia ohjeita.

STM: Ministeriön lainsäädäntöohjelma käydään läpi kaksi kertaa vuodessa kansliapäällikön johdolla tapahtuvissa lainvalmistelijoiden kokouksissa. Näissä kokouksissa tarkastetaan, että sukupuolivaikutusten arviointia kaipaavat hallituksen esitykset löytyvät.

○ **Talousarvion sukupuolivaikutusten arviointi**

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (12.18): Sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2004 alkaneessa pilottihankkeessa Valtion taloudellinen tutkimuskeskus tekee selvityksen talousarvion sukupuolivaikutuksista sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan osalta. Hankkeessa käydään läpi ministeriön hallinnonalan budjetti ja selvitetään sen suorat ja piilossa olevat sukupuolivaikutukset. Hanke on osa Pohjoismaiden ministerineuvoston hanketta talousarvioiden sukupuolivaikutusten arvioimiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriö ja valtiovarainministeriö aloittavat sosiaali- ja terveysministeriön johdolla talousarvion sukupuolivaikutusten arvioimisen kehittämisen hyödyntäen pilottihankkeessa kertynyttä tietoa. Tavoitteena on, että valtion vuoden 2008 talousarvio valmisteltaisiin uusien, sukupuolinäkökulman huomioonottavien ohjeiden mukaan.

Toimenpiteet: Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen elokuussa 2005 valmistunut selvitys on julkaistu STM:n monisteita –sarjassa. Vuoden 2006 STM:n budjettiesitys on päätetty käydä harjoituksenomaisesti läpi sukupuolinäkökulmasta, koska STM on asiassa pilottiministeriö. Sopivia lausumia sukupuolivaikutuksista päätettiin mieltää sekä pääluokkatasolla että yleisperusteluissa. Vuoden 2007 STM:n talousarvioesitys päätettiin valmistella tässä harjoituksessa löydettyjen ohjeiden mukaan. Varsinainen sukupuolivaikutusten arviointi on syytä tehdä lakiesityksiä valmistellessa. Ministeriöiden tasa-arvotavoitteet voisivat olla pääluokkatasolla kokoavalla tasolla. Koska budjetissa kuvataan suuntaa ja tahtoa, talousarviossa todettaisiin ministeriön tasa-arvotavoitteet ja ne keinot, joilla näihin pyritään. Jos talousarvioon sisältyy muutoksia, joilla on merkittäviä sukupuolivaikutuksia, nämä olisi syytä mainita. Budjetin laatimisohejeisiin sekä tilinpäätöskertomusohejeisiin on saatava ohjeet siitä, miten sukupuolinäkökulma on huomioitava asiakirjojen valmistelussa. Myös TTS:n valmistelussa on otettava sukupuolinäkökulma huomioon.

Sosiaali- ja terveysministeriö, valtiovarainministeriö ja valtiovarain controller – toiminto ovat käyneet neuvotteluja siitä, miten sukupuolinäkökulma saadaan sisällytettyä talousarvion valmisteluohjeisiin. Tarkoituksena on, että sosiaali- ja terveysministeriö toimii pilottiministeriönä vuoden 2007 talousarvion valmistelussa. VATT:in selvityksen ja STM:n kokemusten pohjalta STM ja VM jatkavat neuvotteluja vuoden 2008 talousarvion osalta tarkoituksenmukaisista ohjeista myös muiden ministeriöiden budjetointiin. STM:n kokemuksia käytetään hyväksi, kun valmistellaan valtion 2008 budjetin valmisteluohjeita yhteistyössä VM:n kanssa.

Vastuuhenkilö: Hanna Onwen/STM; Päivi Valkama/VM.

Esimerkkejä ministeriöittäin

TM: Työministeriö toteutti vuonna 2005 pilottihankkeen työvoimapolitiittisen koulutuksen määrärahojen sukupuolivaikutusten arvioinnista. Hanke on raportoitu työhallinnon julkaisuja –sarjassa (357/2005).

○ **Ministeriöiden toimintojen valtavirtaistaminen**

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (12.19): Ministeriöt laajentavat valtavirtaistamisen edellä mainittujen toimintojen (valtavirtaistamiskoulutus, lainsäädäntö ja talousarvio) lisäksi myös muihin toimintoihin, esimerkiksi ministeriöiden hanketyöhön. Ministeriöt huolehtivat siitä, et-

tä valtavirtaistaminen sisällytetään myös niiden hallinnonalan virastojen ja laitosten toimintaan. Sosiaali- ja terveysministeriö toimii tässä pilottiministeriönä. Saatujen kokemusten perusteella valtavirtaistamista lisätään tulossopimuksiin ja mahdollisesti myös tulossopimusohjeisiin. Tulossopimuksiin on tarkoitus sisältyä tasa-arvon edistämishankkeita ja valtavirtaistamisen näkökulma vuoteen 2007 mennessä.

Toimenpiteet: Ministeriöt ovat tarkastelleet toimintojaan valtavirtaistamisen näkökulmasta. Sosiaali- ja terveysministeriö toimii pilottiministeriönä tulosohjauksen valtavirtaistamisen suhteen. Sosiaali- ja terveysministeriö on sisällyttänyt valtavirtaistamisen tulossopimuksiinsa ja järjestänyt alaiselleen hallinnolle valtavirtaistamiskoulutusta. Sukupuolinäkökulma huomioidaan projektien asettamisessa tietoisesti ainakin osassa ministeriöitä. Jotkut ministeriöt ovat päättäneet vahvistaa seurantamekanismeja, joilla henkilöstö vastuutetaan tasa-arvon systemaattiseen seuraamiseen. Hankkeiden ohjeistuksiin on joissakin ministeriöissä otettu sukupuolinäkökulma.

Esimerkkejä ministeriöittäin

OM: UPJ:n vaikutuksia seurataan ja järjestelmää kehitetään arviointiryhmässä, jossa tasapuolisesti sekä naisia että miehiä.

PLM: Seurataan STM:n pilottihankkeita ja toteutetaan tarvittavat uudistukset puolustusministeriössä.

STM: Tasa-arvotyöryhmä suunnittelee vuosien 2005-2007 aikana valtavirtaistamisen laajentamisen ministeriön hallinnonalalla eri toimintoihin.

KTM: Valtavirtaistaminen huomioidaan hanketyössä siten, että KTM ja TE-keskukset ovat käynnistäneet useita naisyrittäjyyttä edistäviä hankkeita mm. naisyrittäjien mentoointihankkeita, Ladies Business School-ohjelmia, naisyrittäjille suunnattuja toimitusjohtajakoulutuksia, naisyrittäjien verkottumishankkeita, sosiaali- ja terveyspalvelujen kansainvälistymishanke. KTM rahoittaa myös Naisyrittäjyyskeskusta, jonka tehtävänä on antaa neuvontaa yritystoimintaa aloittaville naisille ja luoda uusia naisyrittäjyyttä edistäviä toimintatapoja.

VNK: Valtavirtaistaminen otetaan huomioon koulutuksen, lainsäädännön ja talousarvion valmistelemisen lisäksi muissa toiminnoissa. Valtioneuvoston kanslia painottaa jo työryhmien ja muiden hankkeiden asettamisen yhteydessä jäsenehdotusten pyytämisvaiheessa sukupuolten tasapuolista edustusta.

VM: VM on ohjeistanut hallinnonalaansa siitä, että tasa-arvo-ohjelman linjaukset tulee huomioida strategioissa ja suunnitteluasiakirjoissa sekä niiden toimeenpanossa. Kukin hallinnonalan virasto vastaa siitä, että tasa-arvo-ohjelman toimeenpano on osa viraston strategiaa ja sen toimeenpanoa.

UM: Ministeriössä on pitkät perinteet tasa-arvosuunnittelussa ja tasa-arvonäkökulman huomioon ottamisessa ministeriön kaikessa toiminnassa. Tasa-arvonäkökulma on sisällytetty myös 19.10.2005 hyväksytyyn ulkoasiainministeriön strategiaan. Ministeriöllä on oma toiminnallisen tasa-arvon suunnitelma (TOTASU III) ja henkilöstöpoliittinen tasa-arvosuunnitelma (HETASU), joiden toimeenpanoa seurataan 1980-luvun alusta toimineen tasa-arvotyöryhmän tuella. Myös muita tasa-arvotyötä tukevia työkaluja on käytössä. Näihin kuuluvat mm. hallituksen ihmisoikeuslinjaukset sekä kehityspoliittikan toimeenpanon tueksi laadittu sukupuolten tasa-arvon edistämisen strategia ja toimintaohjelma.

TM: Työministeriössä on nimetty rakennerahasto-organisaatioon henkilöt, jotka vastaavat sukupuolten tasa-arvoasioista. On myös laadittu ESR –ohjelmien hankevalinnoissa hyödynnettäväksi ”tasa-arvon tarkistuslista”, jota jalostetaan edelleen ESR –projektien valintaprosesseissa työskentelevien tueksi sekä tiedoksi ESR –rahoituksen hakijoille ja projektien toteuttajille. Meneillään (3/06) on tarjouskilpailu ulkopuolisen tasa-

arvoasiantuntijan hankkimiseksi ohjaamaan, neuvomaan ja kouluttamaan projekteja ja valintaprosessiin osallistuvia tasa-arvonäkökulman valtavirtaistamisessa. Huolehditaan siitä, että sukupuolten tasa-arvonäkökulma otetaan uuden rakennerahastokauden valmistelussa hyvin huomioon. Valtavirtaistamisen laajentamista muihin toimiin jatketaan. SM: EU:n rakennerahastojen alueellisten ohjelmien valmistelussa ja toteutuksessa sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen on läpikäyvä periaate. Ministeriö ohjeistaa maakunnan liittoja ottamaan huomioon tämä periaate kaikessa ohjelmatyössä.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (12.101): Tasa-arvo-ohjelman valmistelussa on aloitettu yhteistyö eri politiikkaohjelmien kanssa. Ministeriöt toimivat jatkossakin yhteistyössä kunkin ministeriön alaisten politiikka- ja muiden ohjelmien kanssa siten, että sukupuolten välisen tasa-arvon kysymykset otetaan niissä huomioon.

Toimenpiteet: Poliitiikkaohjelmien johtoryhmälle on esitetty, että politiikkaohjelmille järjestettäisiin yhteistä koulutusta vaikutusten arvioinnista. Sukupuolivaikutusten arviointi ja valtavirtaistaminen on tarkoitus sisällyttää tähän koulutukseen. Kansalaisvaikuttamisen politiikka-ohjelma on teettänyt valtavirtaistamisselvityksen ja seurantatutkimuksen asian eteenpäin viemiseksi.

Esimerkkejä ministeriöittäin:

KTM: Yrittäjyyden politiikkaohjelmassa on huomioitu naisyrittäjyyden edistäminen (Naisyrittäjyyden edistämisen työryhmä)

TM: Työmarkkinatuen aktivointiuudistus on työllisyysohjelman keskeisimpiä hankkeita.

Hallituksen esitys työmarkkinatuen uudistamiseksi sisälsi sukupuolivaikutusten arvioinnin.

12.2 Tasa-arvoasioiden resursointi ja organisointi

Hallitus vahvistaa tasa-arvoasioiden resursointia.

Tasa-arvo-osaamista vahvistetaan koko valtion hallinnossa.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (12.21): Tasa-arvoasioiden hoidon organisointi ja resursointi selvitetään kaikissa ministeriöissä. Ministeriöihin nimetään tasa-arvovyhdyshenkilöt, jotka muodostavat kaikki ministeriöt kattavan tasa-arvovyhdyshenkilöiden verkoston.

Toimenpiteet: Hallituksen tasa-arvo-ohjelmatyöryhmä päivitti tasa-arvovyhdyshenkilöiden verkoston elokuussa 2005. Ministeriöt ovat organisoineet tasa-arvoasioiden hoitoa mm. siten, että useimmat ovat päivittäneet olemassa olevien tasa-arvotyöryhmien tehtävän tai perustaneet tasa-arvotyöryhmän hallituksen tasa-arvo-ohjelman ja erityisesti valtavirtaistamisen toteuttamiseksi. Ministeriöistä useimmat ovat nimenneet valtavirtaistamisen eri aihealueista vastaavat. Maa- ja metsätalousministeriössä on luotu koko hallinnonalan virastojen ja laitosten tasa-arvovyhdyshenkilöiden verkosto.

Vastuuhenkilö: Hallituksen tasa-arvo-ohjelmatyöryhmä; Päivi Yli-Pietilä/STM.

Esimerkkejä ministeriöittäin

OPM: Opetusministeriössä toimii tasa-arvotyöryhmä. Tasa-arvoasiat on organisoitu työryhmän jäsenille sekä tasa-arvovyhdyshenkilöille.

YM: Ympäristöministeriössä toimii tasa-arvotyöryhmä. Tasa-arvosuunnitelma päivitetään syksyllä 2005.

MMM: Maa- ja metsätalousministeriössä on luotu koko hallinnonalan virastojen ja laitosten tasa-arvoyhdysheiköiden verkosto. Tämän lisäksi ministeriössä on tasa-arvotyöryhmä. Näille molemmille on lähetetty informaatiota ja ohjeita sekä järjestetty koulutusta.

LVM: Ministeriössä toimii tasa-arvotyöryhmä.

VNK: Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusryhmä on valmistellut kanslian tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman. Jatkossa kanslia asettaa pysyvän tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusryhmän.

STM: Sosiaali- ja terveysministeriö asetti tasa-arvotyöryhmän keväällä 2005. Se on erialkuvaiheessaan suunnitellut erityisesti toimia ministeriön hallinnonalan valtavirtaistamiseksi.

OM: Oikeusministeriössä toimii tasa-arvotyöryhmä. Vuoden 2006 tasa-arvosuunnitelma valmistuu toukokuussa. Oikeusministeriön tasa-arvoyhdysheikö hallituksen tasa-arvo-ohjelmaan liittyvissä asioissa on myös ministeriön tasa-arvotyöryhmän jäsen.

UM: Jo pitkään toimineen UM:n tasa-arvotyöryhmän (TASAKO) oheen perustettiin vuonna 2005 ns. laajennettu TASAKO, jonka tehtävänä on STM:n ohjeistuksen mukaisesti tukea UM:ää hallituksen tasa-arvo-ohjelman toimeenpanossa.

TM: Työministeriössä on toiminut usean vuoden ajan tasa-arvotyöryhmä. Vuoden 2006 alusta se jatkoi toimintaansa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmänä. Lisäksi on olemassa työvoimaosastot ja -toimistot kattava tasa-arvoyhdysheiköiden verkosto, jota koulutetaan vuosittain

PLM: Puolustusministeriössä on tasa-arvotyöryhmä, jonka toimikausi on 1.7.2005-30.6.2007.

SM: Ministeriössä nimettiin keväällä 2005 tasa-arvotyöryhmä, joka valmistelee ministeriön henkilöstöpoliittisen ja toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman.

STM: Ministeriön uusien virkamiesten perehdyttämiskoulutuksessa on sukupuolten välisen tasa-arvon valtavirtaistamisosio. Muu ministeriön sisäinen koulutus käydään läpi ja sukupuolinäkökulma otetaan mukaan tarpeen mukaan.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (12.22): Tasa-arvonäkökulma ja tasa-arvon edistäminen sisällytetään johdon koulutukseen sekä uusien virkamiesten perehdyttämiskoulutukseen.

Toimenpiteet: Tasa-arvonäkökulma on pyritty sisällyttämään koulutusohjelmiin. Kehityskeskustelukoulutukset ja johdon koulutus yleensä on tärkeää. Joidenkin ministeriöiden perehdyttämiskoulutuksissa on sukupuolten välisen tasa-arvon valtavirtaistamisosio. Verkkooppiaineistoihin sisällytetään joissakin ministeriöissä tasa-arvoasioita.

Esimerkkejä ministeriöittäin

OM: Johtamiskoulutukseen on pyritty ja pyritään jatkossa valitsemaan tasapuolisesti sekä miehiä, että naisia. Tasa-arvonäkökulma huomioidaan myös esimiespotentiaalın valinnassa ja koulutussuunnitelmissa.

OPM: Toteutetaan laaja-alaisesti nk. läpäisyperiaatteella jatkossakin.

YM: Kehityskeskustelukoulutuksessa ja muissa johdon koulutuksissa otetaan huomioon sopivassa laajuudessa tasa-arvokysymykset ottaen huomioon työtyytyväisyyskyselyn tulokset.

MMM: Vuoden 2006 osaamisen kehittämisen vuosisuunnitelman perehdyttämispäivään suunnitellaan tasa-arvotema. Mikäli ministeriön seuraava JET-johtamiskoulutus käynnistyy v. 2006, pyritään siihen sisällyttämään myös tasa-arvoasiat.

UM: tasa-arvoasiat on sisällytetty jo useita vuosia kaikkeen ministeriön peruskoulutukseen, kehitysyhteistyökoulutukseen sekä soveltuvin osin muuhun koulutukseen.

TM: Työministeriön johtamiskoulutukseen ja työvoimatoimistojen johtajien koulutukseen pyritään sisällyttämään tasa-arvonäkökulmaa. Ministeriön sähköinen perehdytys- ja henkilöstöopas sisältää tasa-arvoasioita.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (12.23): Sosiaali- ja terveysministeriön tasa-arvoorganisaation resursseja voidaan vahvistaa hallinnonalan sisäisin siirtein. Tasa-arvovaltuutetun toimistolle on vuoden 2005 budjetissa varattu yksi uusi virka.

Toimenpide: Tasa-arvovaltuutetun toimisto on saanut kaksi uutta virkaa uudistetun tasa-arvolain valvontaan..

Vastuuhenkilö: Liisa Perttula/STM.

12.3 Valtiotyönantajan tasa-arvoa tukeva henkilöstöpolitiikka

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (12.31): Tavoitteena on, että sopimukset uusista palkkausjärjestelmistä solmitaan mahdollisimman kattavasti vuoden 2004 loppuun mennessä.

Toimenpiteet: Osana valtion sopimusratkaisua vuosille 2005-2007 on sitovasti sovittu, että uudet palkkausjärjestelmät toteutetaan valtionhallinnossa kattavasti 30.11.2005 mennessä. Maaliskuun alussa 2006 kattavuus on varsin hyvä: 95 % henkilöstöstä ja 93,4 % sopimusaloista oli joko ottanut järjestelmän käyttöön tai ainakin saavuttanut neuvottelutuloksen käyttöönottamista koskevasta virka- ja työehtosopimuksesta. Loppuosan odotetaan valmistuvan kevään 2006 aikana. Valtion palkkausjärjestelmien uudistamisen loppuunsaattamisen tilannetta kuvaavat taulukot ja kuviot löytyvät valtiovarainministeriön internet-sivustolta kohdasta ”Valtio työnantajana – palkkaus uudistus”.

Koska UPJ-kattavuus on toistaiseksi ollut pieni, ei kokonaistilanteen osalta ole tehty aikasarja-analyysiä. Kattavuusprosentin kasvaessa rakennemuutokset selittävät tällaisissa tarkastelemissa huomattavaa osaa vuosimuutoksista ja voivat siten olla harhaanjohtavia. Virastoittaisen tarkastelun tekeminen on aloitettu. Tulosteet on tehty ja saatavissa VTML-Extranetistä virastoittain niiltä vuosilta joissa ko. virasto on ollut mukana VPL:ssä. Vuosittaiset muutokset palkkatasa-arvossa ovat luonnollisesti aika pieniä ja myös näihin taulukoihin liittyy rakennemuutoksia.

Vastuuhenkilö: Tuomo Vainio/VM

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (12.32): Samapalkkaisuuden toteutumisen seuranta edellyttää hyvää tilastoyhteistyötä, josta valtiovarainministeriö on antanut ministeriöille ja virastoille ohjeen. Uusien palkkausjärjestelmien vaikutuksia sukupuolten välisiin palkkaeroihin seurataan vuosittain virastojen omilla selvityksillä, hallinnonalakohtaisesti ao. ministeriössä ja koko valtionhallinnon osalta Valtion työmarkkinailaitoksessa. Palkkatilastojen lisäksi selvitetään myös, miten oikeudenmukaisena henkilöstö koee uuden palkkausjärjestelmän.

Toimenpiteet: Valtion työmarkkinailaitos on informoinut keskustason pääsopijajärjestöjä valtion palkka-analyysien (VPL) avulla millainen miesten ja naisten palkkataso on samoilla tilastollisilla tehtävien vaativuustasoilla. Palkka-analyyseissä on mukana UPJ-järjestelmien piirissä olevat ja sen kehittämisessä pitkälle ehtineet virastot. Vuoden 2004 marraskuussa yhteenvedossa oli mukana 54191 henkilöä eli 48,2 prosenttia valtion henkilöstöstä. Valtion virastot hoitavat paikallistason tilastoraportoinnin. Uuden Tahti-järjestelmän tilastoraportoinnissa tullaan ottamaan huomioon tasa-arvosuunnitelman edellyttämän palkkakartoituksen vaatimukset. Kaikkiin valtion työmarkkinailaitoksen tuottamiin keskeisiin tilastoraportteihin on li-

sätty nais-/mies -lisäjaottelu. UPJ:n oikeudenmukaisuutta koskeva tieto on palkkausjärjestelmien toimivuuskyselyssä (VTMLbaro) tietokenttäpatterissa yhtenä kysymysosiona mukana. Toistaiseksi vain muutama virasto on osallistunut kyselyyn, joten kattavaa tietoa ei vielä ole saatavissa. Asian kehittymisestä tullaan raportoimaan myöhemmin.

Vastuuhenkilö: Pentti Tuominen/VM

Esimerkkejä ministeriöittäin

TM: Tasa-arvosuunnitelman palkkakartoitusta varten tehdään vuoden 2005 aikana selvitys uuden palkkausjärjestelmän käyttöönoton vaikutuksista naisten ja miesten palkkukseen työministeriössä.

STM: Uuden palkkausjärjestelmän vaikutuksista on vuonna 2006 valmistumassa raportti, joka tarkastelee sukupuolen mukaan eriteltyinä eri tekijöitä, mm. palkkojen kokonaiskorotuksia, sijoittumista vaativuusluokkiin ja henkilökohtaisen palkanosan suuruutta.

13 TASA-ARVON EDISTÄMINEN ALUEELLISESSA KEHITYKSESSÄ

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (13.01): Tasa-arvo- ja sukupuolinäkökulman huomioimista alueellisessa kehittämistyössä vahvistetaan valtavirtaistamisperiaatteen mukaisesti kouluttamalla keskus-, alue- ja paikallishallinnon viranomaisia ja luottamushenkilöitä sekä vahvistamalla viranomaisten yhteistyötä.

Toimenpiteet: Tasa-arvo -teema on voimakkaasti mukana alueellisissa kehittämissuunnitelmissa ja niiden valmistelussa, toimeenpanossa ja seurannassa tasa-arvoon kiinnitetään erityisesti huomiota. Mm. uuden ohjelmakauden 2007-13 maaseudun kehittämissuunnitelman käynnistyneeseen ennakoarviointiin sisällytettiin ympäristövaikutusten arvioinnin lisäksi erillinen tasa-arvoaikutusten arviointi. Tasa-arvolla on tässä yhteydessä laaja merkitys (sukupuoli, eri ikäväestöryhmät, alueet). Eri ministeriöiden yhteistyönä (myös MMM) järjestettiin eri ohjelmatyössä mukana oleville poliittisille päättäjille, viranomaisille ym. "Tasa-arvosta lisäarvoa alueiden hyvinvointiin" -seminaari 5.5.04. MMM järjestää 5.-7.10.05 alaiselle hallinnolle (TEK'n mos) ja paikallisille toimintaryhmille koulutuspäivät uuden ohjelmakauden 2007-13 valmistelusta, tasa-arvoasioiden huomioiminen ohjelmien valmistelussa on yksi koulutuksen aiheista (MMM).

Vastuuhenkilö: Kirsi Viljanen/MMM

SM: Sukupuolten tasa-arvo läpikäyvä periaatteena on sisällytetty EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ja näkökulmaa on myös nostettu esiin kansallisissa aluekehittämissuunnitelmissa. SM on kouluttanut yhteistyötahoja ja tarjonnut asiantuntemusta ja osaamista myös muiden viranomaisten koulutuksiin.

Vastuuhenkilö: Anna-Mari Asikainen

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (13.02): Ohjelmien ja hankkeiden sukupuolivaikutusten arviointia kehitetään ja käytetään hankevalinnoissa päätöksenteon tukena.

Toimenpiteet: YM: Ympäristöministeriö kehittää sukupuolivaikutusten arviointia yhteistyössä sisäasiainministeriön kanssa.

Vastuuhenkilö: Sauli Rouhinen/YM.

STM: Ohjelmien ja hankkeiden sukupuolivaikutusten arviointi on STM:n hankkeissa asetettu kaikkien hankkeiden tehtäväksi. Erikseen suoritetuissa hankekokonaisuuksien arvioinneissa tasa-arvo on ollut yhtenä osana. Yleensä rakennerahastoasioissa valtavirtaistaminen ollut hyvin toteutettuna. Uuden ohjelmakauden strategioissa ja muussa valmistelussa tasa-arvo tulee olemaan läpikäyvä teemana.

Vastuuhenkilö: Lars Koltola/STM.

SM: Ohjelmien arvioinneissa on arvioitu myös sukupuolinäkökulman huomioon ottamista ja toteutumista hankkeiden kautta. Arvioinnit ovat nostaneet esiin kehittämiskohteita, joihin puututaan ohjeistuksella ja koulutuksella. Uuden ohjelmakauden valmistelussa korostetaan valtavirtaistamisen näkökulmaa.

Vastuuhenkilö: Marja Taskinen/SM.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (13.03): Alueellisten maaseudun kehittämisohjelmien tasa-arvotavoitteiden edistämiseksi tasa-arvovaikutuksia sisältäneistä hankkeista tehdään vuoden 2004 aikana erillisselvitys, jonka tulosten perusteella tehdään tarvittavia lisätoimenpiteitä ohjelmatyössä.

Toimenpiteet: "EU-ohjelmat maaseudun naisten elinolosuhteiden tukena - selvitys maaseudun kehittämisohjelmien tuloksista ja hyvistä käytännöistä" -selvitys valmistui alkuvuodesta 2005. "Tekemällä oppii - EU-osarahoitteiset maaseudun kehittämishankkeet nuorten elinolojen vahvistajina" -selvitys valmistuu syksyllä 2005.

Vastuuhenkilö: Kirsti Viljanen/MMM.

14 TASA-ARVOTAVOITTEET KANSAINVÄLISESSÄ JA EU-YHTEISTYÖSSÄ

Hallitus haluaa vahvistaa Euroopan unionin toimintakykyä ihmis- ja perusoikeuksien, hyvinvoinnin ja turvallisuuden parantamisessa. Hallitus harjoittaa aloitteellista ihmisoikeuspolitiikkaa niin kahdensivälisissä suhteissa, Euroopan unionissa kuin kansainvälisissä järjestöissä.

14.1 Suomen toiminta tasa-arvon edistämiseksi Euroopan unionissa

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (14.11):

I Suomi sisällyttää sukupuolinäkökulman kattavasti kaikkeen toimintaansa EU:n eri politiikka-alueilla.

II Syksyn 2006 EU-puheenjohtajuuskauteen valmistautumisessa sukupuolten välisen tasa-arvon näkökulma sisällytetään valtavirtaistamisperiaatteen mukaisesti ministeriöiden EU-

asioiden valmisteluun, mukaan lukien työ neuvoston alaisissa kokoonpanoissa ja puheenjohtajuuskauden ministerikokouksissa.

Toimenpiteet:

Sosiaali- ja terveysministeriö: 1. Pekingin toimintaohjelman seuraamiseksi valmistellaan indikaattorit tasa-arvon edistämisen institutionaalisista mekanismeista ja ne käsitellään neuvostossa syksyllä 2006. 2. Työ-, sosiaali- ja terveysministereiden epävirallisen neuvoston (6-8.7.2006 Helsingissä) pääteema ”Työelämän vetovoiman ylläpitäminen ja lisääminen” ja sen alateemat valtavirtaistetaan eli niitä tarkastellaan erikseen sukupuolinäkökulmasta. 3. Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella lokakuussa 2006 järjestetään Helsingissä asiantuntijataso kaksipäiväinen tasa-arvokonferenssi aiheena miehet ja tasa-arvo. 4. Suomessa kokoontuu syyskuussa 2006 komission alainen pysyvä tasa-arvon korkean tason ryhmä. Ryhmän tehtävänä on valmistella EU:n tasa-arvoagendan kaikkia osa-alueita. 5. Jonkin neuvostokokoonpanon (valinta meneillään) yksi agendakokoonpano valtavirtaistetaan. 6. Naisten oikeuksia käsittelevä Euromed-ministerikokous pidetään 13.-14.11.2006.

Vastuuhenkilö: Tarja Heinilä-Hannikainen/ STM.

Ulkoasiainministeri vastaa Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella mm. useista neuvoston ulkosuhdetyöryhmistä sekä EU:n yhteisestä kannanmuodostuksesta useilla kansainvälisillä foorumeilla kuten YK, Euroopan neuvosto ja ETYJ. Naisten oikeuksien edistäminen on nostettu erääksi painopisteeksi kaikessa ulkosuhdetoiminnassa Suomen EU-puheenjohtajuusaikana. EU:n ihmisoikeuspolitiikkaa koskeva tietopaketti on jo annettu edustustoille osana puheenjohtajuuteen valmistautumista. Esimerkiksi ihmisoikeuksien puolustajia koskevien EU-suuntaviivojen toimeenpanossa on tarkoitus keskittyä naisiin ihmisoikeusaktivisteina ja käytössä olevin keinoin (ml. demarshit ja julkilausumat) tukea heidän työtään kentällä. Suomi tulee korostamaan myös maahanmuuttajanaisten- ja tyttöjen oikeuksia maahanmuuttoa ja siirtolaisuutta koskevissa prosesseissa EU:ssa ja YK:ssa. Suomi pyrkii vaikuttamaan myös siihen, että EU:n kehityspoliittisissa päätöksissä painoarvoa annetaan naisten ja tyttöjen oikeuksille sekä tasa-arvokysymyksille. Euroopan neuvostossa Suomi tulee edistämään naisiin kohdistuvan väkivallan vastaista eurooppalaista kampanjaa, jonka käynnistämisestä sovittiin Suomen aloitteesta Euroopan neuvoston huippukokouksessa Varsovassa keväällä 2005.

Tasa-arvokysymykset otetaan huomioon laajasti myös EU:n sotilaallista ja siviilikriisinhallintaa koskevien konseptien luomisessa. Tasa-arvon toteutumista rauhanturvaajien, siviilikriisinhallinnan asiantuntijoiden sekä vaalitarkkailijoiden rekrytoinnissa korostetaan myös EU-puheenjohtajuuskaudella.

Suomen EU-puheenjohtajuus antaa mahdollisuuden vaikuttaa entistä tehokkaammin EU:n yhteiseen kannanmuodostukseen tasa-arvo- ja naisten ihmisoikeuskysymyksissä myös YK-foorumeilla. Ihmisoikeuskysymyksissä Suomen prioriteetteja ovat naisten ja tyttöjen ihmisoikeudet, seksuaali- ja lisääntymisterveysoikeuksien edistämisen, naisiin kohdistuvan väkivallan poistaminen, naisten ja tyttöjen koulutus, globalisaation sukupuolivaikutukset ja naisten oikeudet konfliktitilanteissa.

YK:n rauhanrakentamiskomissiolla on suuri merkitys uutena elimenä. Sen mahdollisuudet on otettava kokonaisvaltaisesti huomioon myös naisten osallistumisen vahvistamisen ja tasa-arvon valtavirtaistamisen kannalta. Rauhanrakentamiskomissiossa tulee olla naisedustus ja sen tulee toimia aktiivisesti naiskysymyksiin liittyvissä asioissa. YK:ssa on myös esitetty erillisen rule of law -yksikön perustamista ja sitä, että se huomioisi myös naisten oikeusvaltiotarpeita.

EU:lla on suunnitteilla toimenpiteitä turvallisuusneuvoston pl 1325 (Naiset, rauha ja turvallisuus) tukemiseksi, mm. naisten tasapuolisen määrän tavoitteen huomioiminen EUn operaatioissa. Tämä huomioidaan EU-asiakirjojen valmistelussa Suomen pj-kaudella.

Suomi tukee tasa-arvonäkökulman huomioimista YK:n pienaseita koskevan tarkastelukonferenssin asialistalla.

Kehityspolitiikan toimeenpanon osalta Suomi pyrkii puheenjohtajuustoiminnassaan siihen että tasa-arvo sekä naisten ja tyttöjen ihmisoikeudet otetaan huomioon kaikessa EU:n yhteisessä päätöksenteossa ja kannanotoissa. Tasa-arvokysymyksiä edistetään erityisesti hyvä hallinto-temaan liittyen teettämällä korruptio- ja tasa-arvoselvitys, jonka pohjalta tuotetaan ehdotus mahdolliseksi EU:n yhteiseksi, sukupuolisensitiiviseksi anti-korruptiostrategiaksi.

Tasa-arvonäkökohdat otetaan valtavirtaistamisperiaatteen mukaisesti huomioon viisumipolitiikkaa sääntelevän Schengenin-säännösten kehittämistyössä. Ihmis- ja perusoikeuksien toteutumisen turvaamiseen liittyy keskeisesti ihmiskaupan vastainen työ, johon kuuluu tärkeänä osana rajat ylittävän naiskaupan torjuminen. Työ jatkuu Suomen EU-puheenjohtajuuskauden aikana.

Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella on suunnitteilla myös eräitä naisten asemaan liittyviä seminaareja, joiden järjestelyistä vastaa Suomen ao. suurlähetystö. Seminaareja on suunnitteilla sekä EU-maissa että unionin ulkopuolisissa maissa. Seminaarien teemoiksi on suunniteltu mm. naisten poliittisia oikeuksia ja Suomen kokemuksia tasa-arvomaana.

Vastuutaho: Ulkoasiainministeriö.

14.2 Tasa-arvo- ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen kansainvälisessä yhteistyössä

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (14.21): Suomi edistää aktiivisesti tasa-arvokysymysten huomioon ottamista eri kansainvälisissä järjestöissä samoin kuin kahdensivuisessa yhteistyössä. Tämä koskee niin YK-järjestelmää ja kansainvälisiä rahoituslaitoksia kuin alueellisia järjestöjäkin (muun muassa Pohjoismaiden ministerineuvosto, Euroopan neuvosto ja OECD). Tasa-arvon edistäminen on sisällytetty läpileikkaavana periaatteena myös Suomen lähialueyhteistyön strategiaan.

Toimenpiteet: Kaikessa yhteistyössä kansainvälisten järjestöjen kanssa pyritään noudattamaan valtavirtaistamisperiaatetta. Tasa-arvokysymykset ovat olennainen osa esimerkiksi vuosittaisia kolmikantakeskusteluja eräiden järjestöjen kanssa sekä operatiivisten kehitysjärjestöjen ja rahastojen johtokuntatyökentelyä. Suomi edistää tasa-arvonäkökulman huomioon ottamista läpileikkaavana periaatteena yhdessä muiden omaan viiteryhmäänsä (Pohjoismaat ja muut äänestysryhmäämme kuuluvat maat) kuuluvien maiden kanssa myös kansainvälisten rahoituslaitosten toiminnassa

Vastuutaho: Ulkoasiainministeriö / alueosastot, globaaliasiainosasto, kauppapoliittinen osasto, kehityspoliittinen osasto, pohjoismaisen yhteistyön sihteeristö, poliittinen osasto

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (14.22): Asettaessaan edustajia kansainvälisten ja EU:n toimielinten jäseniksi tai ehdokkaiksi vaaleihin hallitus esittää naisia ja miehiä ehdolle tasapuolisesti.

Toimenpiteet: EU:n eri toimielinten ja virastojen pääjohtajanimitykset ja muut korkeat nimitykset käsitellään tarvittaessa ulkosuhdejaostossa, EU-asioiden komiteassa sekä EU-asioiden ministerivaliokunnassa (EU-MINVA). Suomi tukee pääsääntöisesti pätevintä ehdokasta ja ehdokkaista EU-maiden ehdokkaat ovat etusijalla. Samaa pätevyys-kriteeriä käytetään kansallisten asiantuntijoiden kohdalla, tasa-arvoa ei ole mainittu viralliseksi kriteeriksi.

Ulkoministeriö pyrkii myös omassa toiminnassaan entistä tasapuolisemmin asettamaan kansainvälisten toimielinten jäseniksi tai ehdokkaiksi vaaleihin naisia ja miehiä. Kansainvälisten tuomioistuinten vaaleissa Suomi on jatkuvasti noudattanut politiikkaa, jonka mukaan se antaa etusijan päteville naisehdokkaille. Suomi pitää tärkeänä, ettei heitä syrjitä myöskään ehdokasasettelussa. On kuitenkin huomattava, ettei Suomella ole kokonsa takia aina esittää ehdolle päteviä naisehdokkaita.

Asetettaessa valtuuskuntia kansainvälisiin kokouksiin on varsinaisen valtuuskunnan osalta pyritty noudattamaan tasa-arvolain velvoitteita. Valtuuskunnan asiantuntijajäsenten osalta velvoitetta ei aina ole kuitenkaan kyetty täyttämään, koska asiantuntijat nimetään tehtävänsä perusteella.

Vastuutaho: Ulkoasiainministeriö / globaaliasiainosasto, Eurooppa-osasto, oikeudellinen osasto ja poliittinen osasto

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (14.23): Pekingin toimintaohjelman toimeenpanosta on laadittu kansallinen raportti. Suomi osallistuu kansainvälisen seurantatapahtuman järjestämiseen aktiivisesti kansalaisjärjestöjen kanssa.

Toimenpiteet: Pekingin toimintaohjelman toteutuksessa Suomi on kiinnittänyt erityistä huomiota naisten ja tyttöjen ihmisoikeuksiin, ml. seksuaali- ja lisääntymisterveysoikeuksien edistäminen, naisiin kohdistuvan väkivallan poistamiseen, naisten ja tyttöjen koulutukseen, globalisaation sukupuolivaikutuksiin sekä naisten oikeuksiin konfliktitilanteissa. Suomi on pitänyt aktiivisesti esillä tasa-arvoa ja Pekingin toimintaohjelman toteutuksen merkitystä kaikissa sopivissa yhteyksissä, ml. EU ja YK-foorumit. Suomi on osaltaan vaikuttanut mm. siihen, että nämä asiat on kirjattu Peking +10-tapahtuman ja YK:n Major Event-loppuasiakirjoihin. Suomen Peking +10- seurantaraportti koottiin kansalaisjärjestöjä konsultoiden keväällä 2004 yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa, ja se toimitettiin YK:lle.

Vastuutaho: Ulkoasiainministeriö / Globaaliasiain osasto (koordinoituvastuu UM:n sisällä); Hanna Onwen/STM.

14.3 Kehityspolitiikka

Köyhyyden vähentämistä, tasa-arvoa ja koulutusta painottavan kehitysyhteistyömme laatua parannetaan kestävien kehitysvaikutusten aikaansaamiseksi.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (14.31): Tasa-arvonäkökulma integroidaan oleelliseksi osaksi kumppanimaiden kanssa käytävää poliittista, sosiaalista ja taloudellista vuoropuhelua sekä hankkeita. Kahdenvälisissä yhteistyöneuvotteluissa nostetaan esille sukupuolten tasa-arvoon liittyviä kysymyksiä ja tasa-arvonäkökulmat sisällytetään valtavirtaistamisperiaatteella kahdenvälisiin ohjelmiin sekä sektori- ja budjettitukeen. Lisäksi tuetaan tasa-arvonäkökulman in-

tegrointia köyhydenvähentämisstrategioihin ja rahoitetaan hankkeita, joiden tavoitteena on erityisesti naisten ja tyttöjen oikeuksien vahvistaminen.

Toimenpiteet: Kehityspoliitiikan toimeenpanon osalta voidaan ulkoasiainministeriössä todeta, että 1) sekä hanke- että sektoriohjelmien suunnittelussa ja toteutuksessa, ml. hanketoteutusta koskevissa tarjouskilpailuissa on säännöllisesti kiinnitetty huomiota tasa-arvonäkökuuluihin. 2) Vuoden 2005 aikana ministeriön kehitysyhteistyöhankkeita tarkastelevan ja niistä suosituksia antavan Laaturyhmän työskentelyä on muutettu siten, että suuremmista hankkeista pyydetään ns. läpileikkaavien teemojen neuvonantajien ml. ihmisoikeus- ja tasa-arvoneuvonantajan lausunnot. 3) Tasa-arvokysymyksiä on lähetystöjen virkamiesten ja neuvonantajien yhteistyöllä pidetty esillä myös köyhydenvähentämishankkeiden laadinnassa ja seurannassa useissa eri maissa. Tasa-arvo- ja ihmisoikeuskysymykset on nostettu osaksi yhteistyömaiden kanssa käytävää poliittista vuoropuhelua kiinnittämällä huomiota tasa-arvokysymyksiin yhteistyömandaattien valmistelussa. 4) Suomen kannat ja kokemukset tasa-arvotyöstä ovat olleet esillä kansainvälisillä foorumeilla ja ministeriö on aktiivisesti osallistunut valtavirtaistamista koskevaan kansainväliseen keskusteluun mm. EU:n gender eksperttikokousten ja OECD-DAC:in Gender- ja Povertyneetin parissa.

Ulkoasiainministeriön eri yksiköt ovat toteuttaneet erilaisia hankkeita, joilla on konkreettisesti edistetty tasa-arvoa ja naisten ja tyttöjen oikeuksia: 1) Suomi on tukenut valtavirtaistamiseen pyrkiviä hankkeita mm. Bosnia-Hertsegovinassa (Gender Equity and Equality Programme in Bosnia Herzegovina). Hankkeen tärkein saavutus on tasa-arvoa valtionhallinnossa edistävien institutionaalisten mekanismien ja rakenteiden synnyttäminen ja vahvistaminen. Lokakuussa 2005 järjestetään Suomen tuella korkeantason alueellinen konferenssi, joka toimii lähtölaukauksena koko Balkanin alueen tasa-arvo-toimintaohjelman laatimiselle. 2) Suomi on tukenut lisääntymisterveyshankkeita mm. Afganistanissa ja Nicaraguassa. Tämän lisäksi Suomen vuosittainen tuki UNFPA:lle on ollut arvokas panos lisääntymisterveyteen. 3) Suomi on tukenut nais- ja lapsikaupan ehkäisyyn pyrkiviä hankkeita esim. Kosovossa ja Kamputseassa ja edistänyt myös ihmiskauppaan liittyvää tutkimusta ja tiedotusta. 4) Suomi on usean vuoden ajan tukenut UNIFEMin väkivaltarahastoa, jolla pyritään vaikuttamaan naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi.

Vastuutaho: Ulkoasiainministeriö / alueosastot, kehityspoliittinen osasto

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (14.32): Sukupuolten tasa-arvon edistämisen strategian ja toimintaohjelman toteutus ja seuranta systematisoidaan. Vuonna 2004 tehdään tasa-arvon lähtökartoitus, jonka pohjalta laaditaan tasa-arvon edistymistä kuvaavia indikaattoreita ja tarvittaessa erityistoimia. Tasa-arvon saavuttamiseen suunnattuja varoja seurataan systemaattisesti ja niitä koskevista tilastoista tiedotetaan.

Toimenpiteet: Tasa-arvokysymyksiä ulkoasiainministeriössä viedään eteenpäin vuonna 2003 valmistuneen Sukupuolten tasa-arvon edistämisen strategian ja toimintaohjelman pohjalta, jonka edistymistä seurataan säännöllisesti vuosiarvioinnin yhteydessä. Kevään 2005 aikana ulkoasiainministeriössä valmistui tasa-arvokysymysten valtavirtaistamista koskeva selvitys (Gender Baseline). Selvitys analysoi tasa-arvon valtavirtaistamista hankkeissa, kansalaisjärjestö- ja PYM-projekteissa, sektoriohjelmissa ja budjettituessa sekä poliittisessa dialogissa. Lisäksi tarkasteltiin tasa-arvo-ohjeistuksen tehokkuutta, henkilöstön kapasiteettia sekä päätöksentekoprosesseja, joilla tasa-arvoa ministeriössä seurataan ja toteutetaan. Selvitystiimi vieraili myös kolmessa Suomen pitkäaikaisen kehitysyhteistyön kohdemaassa (Mosambik, Nicaragua ja Vietnam). Selvitys toteaa, että vaikka ministeriön sisällä asenteet ovat erittäin tasa-arvomyönteiset, tasa-arvon toteutumista hidastaa henkilö- ja taloudellisten resurssien ja konkreettisten tavoitteiden puute. Tasa-arvoasiat eristetään yhä helposti omaksi naispainotteiseksi komponentiksi, mi-

kä estää läpileikkaavan toiminnan. Selvityksen pohjalta kehitellään ministeriön sisällä parasta aikaa toimia, joilla tasa-arvon valtavirtaistamista voidaan edelleen parantaa.

Vastuutaho: Ulkoasiainministeriö / kehityspoliittinen osasto

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (14.33): Tasa-arvokysymyksiin liittyvää osaamista, tietoutta ja ohjeistusta kehitetään. Koulutusta järjestetään erityisesti köyhyyden ja sosiaalisen sukupuolen välisestä yhteydestä. Tasa-arvon edistäminen kirjataan kaikkeen hankeohjeistukseen ja tasa-arvo-näkökulma sisällytetään kaikkiin valmisteilla oleviin strategioihin ja linjauksiin. Myös evaluoinneissa käytetään sukupuolten tasa-arvoa onnistumisen kriteerinä.

Toimenpiteet: Toteuttamalla ulkoasiainministeriön peruskoulutuksessa (mm. KAVAKU- ja VALKU-kurssit) naisten asemaa, ihmisoikeuksia ja tasa-arvon integroimista kehityspoliittikaan käsittelevä jaksot ulkoasiainministeriössä varmistetaan, että uusilla virkamiehillä ja muillakin on perusosaaminen tasa-arvokysymyksissä. Peruskoulutuksen lisäksi ministeriö on järjestänyt koulutusta virkamiehille, kansalaisjärjestöille ja hanketoteuttajille erityisesti tasa-arvon ja köyhyyden välisistä yhteyksistä ja tasa-arvo- ja köyhyysanalyysin soveltamisesta niin perinteisissä kehitysyhteistyöhankkeissa kuin sektori ja budjettituessakin. Tilannekartoituksen tuloksiin ja myös an perustuen ulkoasiainministeriössä pannaan vuoden 2006 aikana toimeen valtavirtaistamiskoulutusta.

Sukupuolinäkökulma on valtavirtaistettu tehtyihin ja valmisteilla oleviin linjauksiin, strategioihin ja esim. budjettituki- ja sektorituki yhteistyön ohjeistukseen. Ns. läpileikkaavista teemoista tuotetaan vuonna 2005 opaskirjanen. Suunnitteilla on myös resurssikansio, joka sisältää peruspolitiikkalinjaukset ja tarvittavat tarkistuslistat kaikille avainsektoreille, ml. terveys, koulutus, hyvä hallinto, maatalous ja maaseudun kehittäminen.

Vastuutaho: Ulkoasiainministeriö / hallinnollinen osasto (koulutusyksikkö) ja kehityspoliittinen osasto

14.4 Kriisinhallinta

Hallitus tukee unionin yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämistä painottaen kaikille jäsenmaille yhteisiä sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan tavoitteita.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (14.41): Tavoitteena on Pekingin toimintaohjelman suositusten samoin kuin YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325(2000) mukaisesti kasvattaa naisten osuutta rauhanprosesseissa kaikilla tasoilla riippumatta siitä mikä tahon (YK, ETYJ, EU) vastaa operaatioista. Tämä tavoite koskee myös paikallisten naisryhmien osallistumisen edistämistä.

Toimenpiteet: Naisten osallistumista pyritään ulkoasiainministeriössä tukemaan mm. ottamalla tasa-arvokysymykset huomioon laajasti EU:n sotilaallista ja siviilikriisinhallintaa koskevien konseptien luomisessa. ESDP-operaatioille on luotu omat käytännönsäännöt, jotka kieltävät kaiken prostituution ja pornografian, sekä kaiken seksuaalisen hyväksikäytön ja väkivallan. Nämä määritellään suoraan rangaistaviksi teoiksi. Operaatioissa kaikkia tulee kohdella tasa-arvoisesti samalla tavalla riippumatta sukupuolesta. Ehdotuksessa EU:n toimiksi YKTN pl 1325 toimeenpanossa esitetään, että osana kaikkien osapuolten välisiä konsultaatioita varmistetaan myös naisten ja naisten oikeusryhmien näkemysten huomioiminen operaation suunnittelussa.

Suomi osallistuu aktiivisesti EU:n työhön, jossa kehitetään YK:n turvallisuusneuvoston naisia konfliktitilanteissa koskevan päätöslauselman 1325:n soveltamista EU:n yhteisessä turvallisuus ja puolustuspolitiikassa. EU:ssa kehitetään konseptia turvallisuussektorireformista (SSR). Konseptin laadinnassa mm. Suomi on korostanut tasa-arvonäkökohtien huomioon ottamista. Olennaisena osana turvallisuussektorin reformia ovat erilaiset aseistariisunta, demobilisaatio ja reintegraatiotoimet (DDR), joiden suunnittelussa tulee kiinnittää huomiota naisten ja tyttöjen erityiseen asemaan nykyaikaisissa aseellisissa tilanteissa. EU:n tavoitteena on vahvistaa naisten asemaa reintegraatio- ja sovitteluohjelmissaan. EU korostaa YK:n pl 1325 toimeenpanoa myös yhteisessä kannassa, joka koskee konfliktin ehkäisyä, hallintaa ja ratkaisua Afrikassa.

Vastuutaho: Ulkoasiainministeriö.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (14.42): Kaikille siviilikriisinhallinnan, humanitaarisen avun ja rauhanprosessien tukemiseen tähtääviin tehtäviin lähteille henkilöille samoin kuin konfliktialueilla hankkeita toteuttaville järjestöille pyritään järjestämään koulutusta tasa-arvokysymyksissä (gender-sensitive training).

Toimenpiteet: Siviilikriisinhallinnan koulutus ja muut kotimaan valmiudet kuuluvat sisäasiainministeriön toimivaltaan. Vuoden 2005 aikana on järjestetty kurseja mm. kriisinhallinnasta ja siviilikriisinhallinnasta. Vaikutusmahdollisuuksia koulutettavien sukupuolijakaumaan ei sisäasiainministeriöllä juuri ole, koska kaikki osanottajamaat lähettävät omat ehdokkaansa, joista SM valitsee kurssilaiset. Ylivoimaisesti suurin osa hakijoista on ollut miehiä. Valituissa kurssilaisissa jakauma ei ole ollut yhtä jyrkkä. EGT-koulutusohjelmaan sisältyy päivän mittainen Gender-koulutus (Gender and equal opportunity, integration in mission practise and code of conduct). Osassa kurseista gender- ja tasa-arvoasiat ovat mukana läpileikkaavina teemoina.

Humanitäarisen avun parissa työskenteleville virkamiehille ja kansalaisjärjestötoimijoille (ml. SPR, Kirkon Ulkomaanapu ja Pelastakaa Lapset Ry) järjestettiin vuonna 2004 koulutusta gender-kysymysten integroinnista humanitäariseen apuun ja pakolaisnaisten ja tyttöjen aseman parantamisesta.

Lisäksi kansainvälisillä foorumeilla ja esimerkiksi Helsinki-prosessin yhteydessä Suomi on aktiivisesti pitänyt esillä YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 toteuttamista.

Vastuutaho: Ulkoasiainministeriö / globaaliasiain osasto, kehityspoliittinen osasto, poliittinen osasto; Kaisa-Leena Lintilä/Sisäasiainministeriö.

14.5 Tasa-arvo kansainvälisissä ympäristö- ja kestävän kehityksen prosesseissa

Hallituksen politiikka nojaa taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävään kehitykseen, mikä merkitsee tuotannollisen toiminnan, taloudellisen kasvun ja ympäristönäkökohtien tasapainoista yhteensovittamista.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (14.51): Johannesburgin toimintasuunnitelman tasa-arvoa koskevien sitoumusten toimeenpanoa edistetään niin Suomen kansallisessa toimeenpanossa kuin myös kansainvälisessä yhteistyössä.

Toimenpiteet: Kestävän kehityksen sihteeristö on koonnut kaikilta hallinnonaloilta tiedot Johannesburgin kestävän kehityksen toimintaohjelman toimeenpanosta Suomessa. Tilannekatsaus on julkaistu maaliskuussa 2005. Siinä on kartoitettu toteutuneet tavoitteet ja tulevaisuuden haasteet. Seurantareportti tullaan julkaisemaan joka toinen vuosi. Sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumista on raportoitu erityisesti sosiaali- ja terveysministeriön sekä opetusministeriön vastuualueilla.

Tasa-arvokysymykset ja -koulutus otetaan huomioon eri kansainvälisillä foorumeilla. Kansainvälisten järjestöjen tasolla tasa-arvo ja -koulutus nähdään yleensä läpileikkaavina aihekokonaisuuksina. Usein nämä teemat ilmenevät teksteissä toisiaan täydentävinä kokonaisuuksina. Kansainvälisesti Suomi tuki aktiivisesti tasa-arvonäkökulman esilletuomista YK:n kestävän kehityksen toimikunnan vettä, sanitaatiota ja asuinyhdyskuntia koskevissa päätöksissä sekä YK:n ympäristöohjelma UNEP:n tasa-arvo ja ympäristö -teeman keskusteluissa. Suomi tuki myös UNEP:n 23. hallintoneuvoston päätöstä, joka kehottaa hallituksia edistämään naisten osallistumista ympäristöpäätöksentekoon. Lisäksi on mainittava vuoden 2005 alussa alkanut UNESCO:n kestävä kehitys edistävän koulutuksen vuosikymmenen ohjelma, jonka yhtenä keskeisenä teemana on tasa-arvon edistäminen vuosittain asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Vastuuhenkilöt: ylitarkastaja Annika Lindblom ja ylitarkastaja Riina Loukola/YM; lähetysneuvos Jyrki Nissilä/UM.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (14.52): Johannesburgin sitoumusten mukaisesti laaditaan kansainvälinen puiteohjelma kestävästä kulutuksesta ja tuotannosta. Sukupuolten välinen tasa-arvonäkökulma otetaan puiteohjelmassa läpäisevästi huomioon. Suomi osallistuu aktiivisesti puiteohjelman valmisteluun ja laatii kansallisen kestävä kulutuksen ja tuotannon ohjelman. Ehdotus ohjelmaksi valmistuu 31.5.2005 mennessä. (Ympäristöministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö, kaikki ministeriöt)

YM: Kestävän kulutuksen ja tuotannon toimikunta (KULTU) jätti ehdotuksensa kansalliseksi ohjelmaksi "Vähemmästä enemmän ja paremmin" kauppa- ja teollisuusministerille ja ympäristöministerille. KULTU -toimikunnan kokoonpanossa olivat edustettuina tasapuolisesti molemmat sukupuolet, hallinto, kansalaisjärjestöt sekä elinkeinoelämä. Ohjelmaehdotus on laadittu kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti, eli ohjelman linjauksissa on otettu huomioon yhtä aikaa ympäristö-, talous- ja sosiaaliset näkökohdat. Ehdotusten painopiste kohdistuu kulutustottumusten muutoksiin.

Vastuuhenkilö: Taina Nikula/YSO/YM.

UM: Kuten edellinen toimenpide (14.51).

15 TASA-ARVO-OHJELMAN SEURANTA JA TARKISTAMINEN

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (15.01): Tasa-arvo-ohjelmalle asetetaan vuonna 2005 ministeriöiden yhteinen seurantaryhmä. Ryhmän tehtäviin kuuluu tasa-arvo-ohjelman toimenpiteiden toteutumisen seuranta sekä valtavirtaistamisen kehittäminen ja laajentaminen koko valtiotuhallintoon. Sosiaali- ja terveysministeriö koordinoi ohjelman seurantaa ja valtavirtaistamisen kehittämistä. Ohjelman seurannan aikana toimenpiteitä voidaan tarpeen mukaan tarkistaa. Tasa-arvo-ohjelman loppuraportti ilmestyy keväällä 2007. (Sosiaali- ja terveysministeriö, kaikki ministeriöt)

Toimenpiteet: Hallituksen tasa-arvo-ohjelman seurantaryhmä asetettiin toukokuussa 2005 ja se on aloittanut työskentelyn. Väliraportti tasa-arvo-ohjelmasta ilmestyy vuoden 2006 alkupuolella ja loppuraportti vuoden 2007 aikana.

Vastuutaho: Hallituksen tasa-arvo-ohjelmatyöryhmä ja kaikki ministeriöt; koordinointi: Päivi Yli-Pietilä/STM.

- 2006: 1 Anita Haataja, Maija-Liisa Järviö, Esko Mustonen. Talousarvion sukupuolivaikutusten arviointi. Pilottihanke sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta.
ISBN 952-00-1928-6 (nid.)
ISBN 952-00-1929-4 (PDF)
- 2 Sosiaali- ja terveysministeriön toimintasuunnitelma vuodelle 2006.
ISBN 952-00-1933-2 (nid.)
ISBN 952-00-1934-9 (PDF)
- 3 Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tulossopimukset kaudelle 2004-2007. Tarkistusvuosi 2006.
ISBN 952-00-1937-5 (nid.)
ISBN 952-00-1938-3 (PDF)
- 4 Seppo Tuomola. Kansallisen terveysthankkeen piiriin kuuluvan hankerahoituksen vaikuttavuuden arviointi. (Ainoastaan verkossa www.stm.fi)
ISBN 952-00-1939-1 (PDF)
- 5 Ehkäisevää huumetyötä nuorten työpajoilla kehittävän hankkeen loppuraportti.
ISBN 952-00-1940-5 (nid.)
ISBN 952-00-1941-3 (PDF)
- 6 Rikoksista rangaistujen tuen tarve. Suositukset yhteistoiminnalle. Vankien jälkihuoltotyöryhmän raportti.
ISBN 952-00-1942-1 (nid.)
ISBN 952-00-1943-X (PDF)
- 7 Lasten tuetut ja valvotut tapaamiset.
ISBN 952-00-1944-8 (nid.)
ISBN 952-00-1945-6 (PDF)
- 8 Terveysthuollon valtakunnallisen tietojärjestelmäarkkitehtuurin periaatteet. Alueellisista ratkaisuista kansalliseen kokonaisuuteen.
ISBN 952-00-1948-0 (nid.)
ISBN 952-00-1949-9 (PDF)
- 9 Christel Lamberg-Allardt, Heli Viljakainen ja työryhmä. D-vitamiinitilanteen seuranta tutkimus 2002-2004.
ISBN 952-00-1952-9 (PDF)
- 10 Päivähoitopaikkojen tilat ja turvallisuus. Helsingin ja Oulunsalon päivähoitohenkilökunnalle sekä lasten vanhemmille ja huoltajille suunnattujen kyselyjen tulokset. Toim. Airi Palosaari ja Olli Saarsalmi.
ISBN 952-00-1953-7 (nid.)
ISBN 952-00-1954-5 (PDF)
- 11 Kansallinen varautumissuunnitelma influenssapandemiaa varten. Kansallisen pandemiavarautumisen työryhmän ehdotus.
ISBN 952-00-1985-5 (nid.)
ISBN 952-00-1986-3 (PDF)

- 2006:12 Niilo Färkkilä. Sosiaali- ja terveydenhuollon maksupolitiikan ja maksujärjestelmän uudistaminen. Lausuntoyhteenveto toimikunnan mietinnöstä. (Ainoastaan verkossa www.stm.fi)
ISBN 952-00-1987-1 (PDF)
- 13 Kansallisen terveydenhuollon hankkeen seurantaryhmän raportti sosiaali- ja terveysministeriölle vuoden 2005 toiminnasta.
ISBN 952-00-1988-X (nid.)
ISBN 952-00-1989-8 (PDF)
- 14 Hallituksen tasa-arvo-ohjelma (2004-2007) seurantaraportti. Maaliskuu 2006.
(Ainoastaan verkossa www.stm.fi)
ISBN 952-00-1960-X (PDF)